

Што здарылася з капліцай у Ляхавічах?

С. 4

Фестывальныя высновы: Віцебск і Маладзечна

С. 2—3, 5

Ізноў пра бібліятэку будучыні

С. 12

Мода паводле нашых традыцый

С. 8, 13

Колеры Альгерда. Малішэўскага

С. 15

ПРОСТА З XII СТАГОДДЗЯ

Фота Наталлі МАНУСАВАЙ

Нечаканыя вынікі раскопак на замчышчы ў Мсціславе, якія вядуцца пад кіраўніцтвам доктара гістарычных навук, прафесара, археолага, сенатара Ігара Марзалюка студэнтамі Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.Куляшова. Сярод іншых знаходак — і берасцяная грамата, як мяркуецца, XII стагоддзя з дзіцячымі малюнкамі ці практыкаваннямі ў пісьме. На першай паласе — падобны кавалак бярысты з тых самых раскопак. Фотасюжэт гэтага нумара — якраз пра знаходкі на легендарным месцы.

С. 3

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Праекты развіцця

Неаднойчы мае мінскія сябры пыталися ў мяне: "Чаму б табе не напісаць пра сталічныя бібліятэкі? А то ўсё ездзіш і ездзіш па вёсках ды гарадах! У Мінску ж столькі цікавага!" Праўда, колькі там таго цікавага, яны зазвычай не ўдакладнялі. Адно што называлі ўпадабаную імі бібліятэку ці тыя шыкоўныя ды новыя кнігі, якія давалася там пачытаць. З цягам часу тое пытанне пра магчымы "шпацыр" па сталічных бібліятэках сталася ў маіх сяброў рытарычным: я так і працягваю ездзіць у камандзіроўкі. Але гэтымі летнімі спякотнымі днямі мне самому закарцела даведацца, як жа і чым жывуць сталічныя бібліятэкары. Можа, яны маюць шмат цікавых праектаў, якія варта прадэманстраваць іхнім калегам з рэгіёнаў? Ці паспяхова супрацоўнічаюць са спонсарамі ды мецэнатамі, бо, што ні кажы, а ў Мінску магчымасцей для гэтага — больш чым дастаткова?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Уваход летам забаронены!, або Як не прайсці ў бібліятэку?

Акрамя таго, дадаўся і яшчэ адзін фактар — інфармацыйны. Дакладней кажучы, амаль адсутнасць гэтага фактара. Бо, на вялікі жаль, пра дзейнасць мінскіх бібліятэк на старонках "К" ды і ў іншых перыядычных выданнях, уключна з Інтэрнэтам, даведацца амаль немагчыма. Да прыкладу, асабіста я за некалькі гадоў працы ў газеце магу літаральна на пальцах пералічыць тыя публікацыі, дзе б згадалася дзейнасць той або іншай "кніжнай" установы беларускай сталіцы, не лічачы, натуральна, Нацыянальную бібліятэку Беларусі, напісаную самімі работнікамі ўстаноў... Ну што ты зробіш, не пішуць ні нам, ні калегам-журналістам сталічныя бібліятэкары, не запрашаюць на свае мерапрыемствы (амаль: пару станоўчых прыкладаў усё ж маем, але гэта — кропля ў моры)! І вось для таго, каб запоўніць гэты, так бы мовіць, інфармацыйны "вакуум", я і выправіўся ў сваю вандруку па Мінску...

Японская мова ў бібліятэцы
Цалкам натуральна, што цягам некалькіх дзён, калі наведваў роз-

Сталічныя "кніжніцы": інфармацыйны "вакуум", японская мова і па сто чытачоў штодня

ныя раёны беларускай сталіцы, выраз "Як прайсці ў бібліятэку?" быў для мяне актуальны, як ніколі. Тым больш, шлях да сталічных "кніжніц" быў сапраўды нялёгкі, нягледзячы на наяўнасць метрапалітэну ды аўтобуса-тралейбусных маршрутаў. Справа ў тым, што для наведвання я абіраў толькі тыя ўстановы, што размешчаны ва ўскраінных раёнах Мінска.

Перш-наперш завітаў ва Уручка, у Дзіцячую бібліятэку № 5, куды мне вельмі раіў зайсці адзін мой мінскі сябра. Загадчыцы ўстановы на месцы не было (як-ніяк, пара летніх адпачынкаў!), але мяне сустрэла загадчык сектара абслугоўвання Вольга Адамовіч. Па яе словах, сёння бібліятэкары плённа супрацоўнічаюць з Домам міласэрнасці, што

створаны пры храме Усіхсвятцага прыхода, з Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжам імя А.К. Глебава (малюнкi студэнтаў навучальнай установы пастаянна экспануюцца ў залах установы), а таксама — з Лагойскім домам-інтэрнатам, насельнікі якога часцяком завітваюць у бібліятэку, дзе для іх ладзяцца гутаркі са знакамітымі людзьмі, майстар-класы і многае іншае.

Яшчэ адна "фішка" бібліятэкі ў тым, што на яе базе працуе Інфармацыйны цэнтр японскай культуры, дзе можна не толькі навучыцца мове краіны Далёкага Усходу, але і паспрабаваць свае сілы ў арыгамі ды чайнай цырымоніі. Днямі загадчык Цэнтра Тацумі Масака з дапамогай запрошаных гасцей ладзіла для маленькіх і дарослых чытачоў

паказ-дэманстрацыю ўсходняга баявога мастацтва кэнда. Калі хто не ведае, гэта двубой на драўляных мячах, ці, як іх правільна называюць спецыялісты, бакенах. Не трэба і казаць, што мерапрыемства тое прайшло "на ўра". І самае галоўнае — як запэўніла мяне спадарыня Мацукі, ніхто з чытачоў пад час дэманстрацыі прыёмаў баявога мастацтва не пацярпеў...

Але вернемся да бібліятэчных спраў. Найбольш хвалюе кіраўніцтва кадравая праблема. Па словах Вольгі Адамовіч, зараз дзве супрацоўніцы знаходзяцца ў дэкрэтным адпачынку, і гэтых дзвюх адзінак бібліятэкараў у штаце катастрофічна не хапае. А на невялікі заробак — у сярэднім супрацоўнікі атрымліваюць прыкладна тры мільёны рублёў у месяц — ахвотных папрацаваць не знаходзіцца...

Працяг падарожжа па мінскіх бібліятэках чытайце на старонках 10 — 11.

Стэрэатыпы і ўзровень: конкурсы-2014 на "Славянскім базары..."

Конкурс — такая рэч, што, як кажучь, год на год не прыпадае. Таму наўрад ці трэба біць трывогу, што сёлетні Міжнародны конкурс выканаўцаў эстраднай песні ў межах "Славянскага базару ў Віцебску" аказаўся, у параўнанні з мінулымі, не самым высокім па ўзроўні. Але прааналізаваць вынікі было б карысна — тым больш, што сёлета крыху змяніліся ўмовы конкурсу. Ці апраўдаў сябе новы фармат — не толькі агульнафестывальны, але і ўласна конкурсны?

Матэрыялы падрыхтавала
Надзея БУНЦЭВІЧ
Мінск — Віцебск — Мінск

Сёлета яшчэ больш узрос прызавы фонд. Некалькі гадоў запар той жа Гран-пры складаў 10 тысяч долараў, летась — 15, а сёлета — усе 20. Для параўнання, Гран-пры Першага міжнароднага Каляднага конкурсу, што пройдзе ў тры туры ў снежні ў межах Мінскага каляднага опернага форуму, — 10 тысяч еўра. А на міжнародных конкурсах вакалістаў імя Л.Александровскай, што ладзяцца ў Белдзяржфілармоніі, — і ўвогуле 5 тысяч долараў. Пры гэтым два апошнія конкурсы патрабуюць вельмі разгорнутай, рознастыльвай праграмы, а першы — выканання трох песень працягласцю не больш за чатыры хвіліны. Зразумела, у такіх умовах конкурс "Славянскага базару..." будзе ўяўляцца спевакам, у тым ліку оперным, даволі прыцягальным. І колькасць удзельнікаў непазбежна ўзрастае.

Так і адбылося. Таму было вяршана вярнуцца да паўфіналу, які калісьці ўжо быў. Гэтым разам з 21 удзельніка трэба было пакінуць 15. Што ж, такі падыход можна толькі вітаць. Бо іначай атрымлівалася, што ўсе, хто патрапіў на віцебскае спаборніцтва, станавіліся не менш,

як дыпламантамі. Што да ўзроўню, дык на яго ўплывае многае. Скажам, падбор удзельнікаў самімі арганізатарамі, чым на "Славянскім базары..." і займаюцца, супрацоўнічаючы з замежнымі імпрэсарыя і прадзюсарамі. Другая прычына — асаблівасці судзейства. Трэцяя — конкурсныя ўмовы, абавязковы рэпертуар. Нарэшце, прэстыж самога конкурсу.

Што да падбору ўдзельнікаў, дык па некаторых пазіцыях тут усё сапраўды зрушылася наперад. Краін стала больш. З некаторых пачалі прыязджаць больш моцныя, лепш падрыхтаваныя канкурсанты. І гэта павінна было б неяк адбіцца на выніках. Што ж атрымалася насамрэч?

171: МНОГА ЦІ МАЛА?

З той жа Кубы некалькі гадоў запар прыязджалі спевакі добрага, але ўсё ж сярэдняга ўзроўню. Сёлетняя тамтэйшая канкурсантка Шарлот была нашмат цікавейшая, а паводле балаў (152) апынулася на перадапошнім месцы — як і эптажная Мілда з Літвы, якой у першы дзень не хапіла густу. Апошнім па балах (150), што таксама здзіўнавата, аказаўся эстонскі спявак Томас Кольк — уладальнік шыкоўнага, рэдкага па тэмбры бас-барытона. Праўда, ён спявак больш оперны, і гэта магло паўплываць на вынікі. Але ўладальнік Гран-пры Радрыга дэ ла Кадэна з Мексікі (186 балаў) — таксама зусім не самы "эстрадны" з выканаўцаў, што відавочна ўжо па самім яго рэпертуары фіналу: "Калінка-малінка" і "Бесамэ муча". Наадварот, Віталь Негруца з Малдовы, гэтакі стыльны рок-спявак з далёка не самым прыгожым голасам, прайграваў некаторым сваім суйчыннікам ранейшых гадоў. Тыя, здаралася, заставаліся без узнагарод, ён жа — заняў першае месца (179 балаў).

Дзе ж логіка? Прызнацца, шукаць яе было дарма. Бо калі за адное і тое ж выкананне адзін з членаў журы ставіў 10 балаў, а другі — усяго 5

(пры магчымай ніжэйшай адзнацы "4"), гэта вымушала глядачоў ацэньваць не толькі канкурсантаў, але і некаторых найбольш парадаксальных членаў журы. Справа тут не толькі ў балах, але і ў тым, што рашэнне "судзейскай калегіі" заўсёды ўплывае на далейшы лёс конкурсу, на тое, спевакі якога рангу і стыльвіх кірункаў будучы імкнуцца ў Віцебск у будучым. Так склалася, што некаторы час таму конкурс узяў незразумелую для спаборніцтваў такога кшталту арыентацыю на сумнеўныя дасягненні расійскай папсы не лепшага гатунку: перамагалі выканаўцы з простымі песнямі, даволі прымітыўнымі аранжыроўкамі, без аніякіх джазавых уплываў

Бо калі за адное і тое ж выкананне адзін з членаў журы ставіў 10 балаў, а другі — усяго 5 (пры магчымай ніжэйшай адзнацы "4"), гэта вымушала глядачоў ацэньваць не толькі канкурсантаў, але і некаторых найбольш парадаксальных членаў журы.

Як ні здзіўна, але больш за ўсё расчараваў паўфінал, дзе патрабавалася "эстрадная песня кампазітара краіны і на мове краіны, якую прадстаўляе канкурсант". За рэдкім выключэннем, песні былі пераважна "фонавымі", ніякаватымі, нічым не адметнымі, ніяк не раскрывалі магчымасці спевакоў — нават іх дыяпазон, дэманструючы хіба сам тэмбр голасу. На фоне дзіцячага конкурсу, дзе менавіта разнастайны нацыянальны рэпертуар стаўся "фішкай" удзельнікаў, гэта не магло не насцярожыць: няўжо ва ўсіх краінах творчыя сілы працуюць адно на "Еўрабачанне" і выканаўцам няма чаго выбіраць? Хутчэй, іншае: спевакі не надта схільныя шукаць штосьці

ці нават украпаннаў. У сёлетнім выстаўленні балаў і размеркаванні прэміі (а яшчэ раней — у самім складзе ўдзельнікаў) таксама сказаліся наступствы таго кроку. Бо тая ж "Калінка-малінка" з вытрыманым паўторам куплетаў наўрад ці адпавядала патрабаванням конкурснай эстраднай песні. А вось другая фінальная кампазіцыя зорнага мексіканца — "Бесамэ муча" — сталася ў ягоным выкананні сапраўдным адкрыццём, прагучаўшы вельмі вольна, раскавана, з нечаканымі рытміка-меладычнымі імправізацыямі.

Прызнацца шчыра, на сёлетнім конкурсе Гран-пры папросту не было. Бо гэта ўзнагарода, калі разабрацца, павінна быць не проста верхняй прыступкай для ўдзельнікаў, а прызнааннем чагосьці неардынарнага, звышталенавітага — таго, што не ўкладаецца ў звычайную шкалу. Менавіта такімі ўладальнікамі Гран-пры былі ў свой час Жэльяка Іаксімавіч, Руслана Лыжэчка, Максім Сапацькоў і асабліва Пётр Ялфімаў. Летась, здавалася, конкурс усё ж узяў кірунак на еўрапейскую стыльнасць, пошук новых гучанняў і фарбаў. Сёлета — зноў вярнуўся на пазіцыі традыцыяналізму.

новае. А яшчэ гэта паказальнік таго, што да паўфіналу многія паставіліся не надта сур'ёзна: маўляў, у эфіры яго не паказваюць, выстаўленыя балы да агульнай сумы надалей не прылічваюцца — дык чаго намагца? Месца ў фінале хай гарантуе сама наўнасць добрага голасу.

Шмат нечаканасцей узнікла і ў сувязі з іншымі змяненнямі конкурсных умоў. Выступленне з аркестрам, дзе патрабавалася "песня кампазітара славянскай краіны на адной са славянскіх моў", перанеслася з другога дня фіналу на першы. А ў другі дзень маладыя эстрадныя выканаўцы павінны былі спяваць сусветны хіт. Раней на "Славянскім базары..." такой умовы — абсалютна натуральнай, агульнапрынятай на большасці міжнародных конкурсаў, не было. Дык што ж абіралі канкурсанты? Даволі часта — зусім не тыя кампазіцыі, якія былі б для іх выйгрышнымі. А між тым, рэпертуар — адзін з асноўных паказальнікаў і мастацкага густу выканаўцы, і яго ўяўлення пра свае магчымасці.

Як жа пачуваў сябе сярод іншых наш Артур Міхайлаў? Можна колькі заўгодна спачуваць, што менавіта на ягонай кандыдатуры скончыліся прэміі: другую падзялілі паміж украінкай Веранікай Дораш (177 балаў) і харватам Дзіна (175), трэцюю — паміж Дзіянай Голбі з Ізраіля (174) і Мархабой Сабіевай з Казахстана (173). Артур жа набраў — 171...

ФОТОФАКТ

У Мінску ідзе адліў помніка заснавальніку "Песняроў" Уладзіміру Мулявіну для Екацярынбурга. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Помнік Мулявіну

Рэпліка пра...

...эцюд эцюдаў
Аляксандра Грышкевіча

Андрэй
ДУБІНІН,
мастак

Заход студзенскага сонца — памяранцам праз ўсю вуліцу Карла Маркса. Выпадковая сустрэча на ганку кнігарні, што насупраць Купалаўскага тэатра. Прывітальныя дробязі, між словамі Аляксандр павёў прыжмурам у бок дзяўчыны, якая ідзе на сонца: "Якія аранжавыя шчокі..." Але так было заўважана гэтае колеравае здарэнне (каларыстычная аварыя!), што адчулася: той памяранец стаўся субстанцыяй — да гэтых шчочкавых мандарынак была прымацавана астатняя дзяўчына. Праз гэты аранжавы на шчочках невядомай толькі і памятаю той выпадак. Здаецца, пашанцавала падгледзець творчы метады Грышкевіча. Патлумачу.

Да гэтага вобраза ўвесь час устойліва прыгавдаваю... Ван Вэя, а мена-

віта — ягоны верш "В оленнике". Дзве рэчы зрыфмаваліся-звязаліся ў мяне па прынцыпе структурнага падабенства, нават каларыстычна выглядаюць палярна-дапаўняльна. У свой час выпісаў усе даступныя пераклады гэтага верша на рускую мову. Вось яны:

*В оленнике.
Я не вижу людей
В опустевших горах —
Только эхо речей
Раздаётся в ушах.
Пронизал глубь леса
Свет обратный опять,
И над зеленью мха
Стал он снова сиять.
(Пераклад Ю.Шчуцкага з маскоўскай "Анталогіі кітайскай лірыкі VII — IX стст." 1923 года.)
В оленьем загоне.
Пустынны горы,
в них людей не видно,
Но голоса звучат их отдалённо.
Заката отблеск в лес
проник глубоко,
Сияет луч на мху
тёмно-зелёном.
(Пераклад А.Гітовіча, апублікаваны ў маскоўскай "Анталогіі кітайскай паэзіі" 1957 года.)
Оленья засека.*

*Горы пустынные.
Не видно души ни одной.
Лишь вдалеке
Голоса людские слышны.
Вечерний луч
Протянулся в сумрак лесной,
Зелёные мхи
Озарил, сверкнув с вышины.
(Вершаванае пералажэнне А.Штэйнаберга 1979 года.)
Оленья тропа.
Пустынные горы —
нигде не видно ни души,
Лишь слышны где-то
голоса людей.
Солнца блики на лес легли —
И вдруг, лучи его вернулись
и осветили мох зелёный.
(Пераклад Г.Дагданова ў кнізе "Чань-будызм у творчасці Ван-Вэя" ў 1984-м.)*

Не абавязкова ведаць кітайскую мову — дастаткова валодаць мастацкай. Лепшы для мяне пераклад — першы, Шчуцкага, 1923 года (і час які таленавіты!). У астатніх адбываецца вонкавае апісанне падзеі. Як апісальна і добрасумленна перакладаюць астатнія: "Сияет луч на мху тёмно-зелёном..."; "вечерний луч <...> зелёные мхи озарил..."; "Солнца <...> лучи <...> осветили

мох зелёный...". Аднак кропка адліку верша — тое, што зачэпіла Ван Вэя (як бачыцца праз 1200 гадоў). Гэта аптычны цуд пераўтварэння свету ў асаміт-смарagd, яго матэрыялізацыя, і толькі ў Шчуцкага колеравы прыметнік стаў назоўнікам, субстантывам "зелены мх", а мох ператварыўся ў дадатак. Шчуцкі адчуў апрадмечванне прыметніка: ператварэнне прыкладной, дадатковай якасці ў самастойную прадметнасць. Уявіце прыцемкі гушчара, і раптам — арганнае гудзенне светлавых труб сонца... Як гарыць... не, не мох — зелень, зеляніна. І дакладней — гэта згучанае да прадмета святло, якое знайшло сваю кропку расы над гэтым мохам...

Менавіта такі строй бачання ёсць у Аляксандра Грышкевіча — у гэтым сутнасць жывапіснага дару. Цікава, але і эцюд са зваротным вечаровым святлом ёсць у Грышкевіча, нават не адзін. Аляксандр — тонкі, вышуканы мадэрніст, з-пад яго пэндзля выходзяць абсалютна мастацкія рэчы. У гэтую вясну хто не захапляўся ягонымі эцюдамі з цёмнай, сцюдзёнай струмяністай вадой, глыбокім ультрамарынам вясновай ценяў, тактыльна шурпатым

маладым волавам вясновага лісця і травы... Па-дызайнерску апрацаваны матэрыял Грышкевіча кампаные парцыяльна (ад лац. "pars pro toto" - "частка замест цэлага"), з першага погляду часам на мяжы ідэнтыфікацыі, пазнавання. Тэхніка пісьма ў эцюдах — адкрытая, нават фарсіраваная непрыхаваная, супраць выяўляемай формы.

Часам тэхнічна Грышкевіч дамагаецца ператварэння прыметніка ў колеравы назоўнік характэрным прыёмам "тупоўка", дасягаючы асаблівай "мохавай" фактуры паверхні. Колеравыя ласкуты маюць такое аўтаномнае гучанне, што выглядаюць свядома складзенымі крыптаграмамі. Гэта спрашчае задачу субстантывацыі колеру. Але галоўнае — мастацкае пачуццё, мастацкае бачанне. Здаецца, удалося паказаць работу аптычнага апарата мастака Грышкевіча, які вокам мастака Ван Вэя угледзеў "свет обратный" у аранжавых шчочках дзяўчыны. А для мяне аksamітная зеляніна і памяранец шчочкаў утварылі абсалютную цэласнасць творчага метаду — і філасофскую, і каларыстычную...

За яго не было сорамна — гэта галоўнае. Яшчэ больш важна тое, што за адведзены яму падрыхтоўчы перыяд ён, прыслушаўшыся да парад народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга і знакамітага Пятра Ялфімава, зрабіў усё магчымае і нават больш за тое. Дастаткова параўнаць, як праставата-ніякавата гучала ў яго беларуская народная "... Вудіца" менш як месяц таму на Нацыянальным конкурсе ў Маладзечне — і якімі фарбамі зазіхацела яна ў Віцебску. З'явіліся сольныя кадэнцыі з высокімі нотамаі, у тым ліку ўзятымі фальцэтам, песня ператварылася ў своеасаблівы "дыялог" вуліцы і селянзя — у сапраўдны тэатр аднаго акцёра, вырашаны не візуальнымі, а выключна музычнымі, тэмбравымі выразнымі сродкамі. Гэта жа харызматычна, з імпрывізацыйнымі ўстаўкамі, прагучала "Чырвоная ружа" Уладзіміра Мулявіна на паўфінале.

Не пашчасціла Артуру тое, што паводле лёсавання для фіналу ён выцягнуў першы нумар. А на першых, як вядома, журы яшчэ толькі "прымервае" адзнакі, баіцца ставіць высокія балы, каб потым была магчыма адзначыць, можа, кагосьці яшчэ больш адметнага. У такіх выпадках рэванш у балах бярэцца на наступным этапе. Але выкананне сусветнага хіта на другі дзень фіналу аказалася не такім удалым. Артур відавочна хваляваўся, і гэта было вельмі заўважна. Кампазіцыя з рэпертуару Элвіса Прэслі была проста не давучана да той ступені, каб спяваць яе вольна, упэўнена, ні за што не хвалючыся — сабе ў радасць, што называецца. Але ні спявак, ні яго педагог у тым не вінаватыя. Наадварот, мы павінны быць ім удзячнымі за ўсё зробленае!

Цяперашняя сітуацыя — "падказка", што абіраць прэтэндэнтаў на "Славянскі базар..." трэба куды раней. І, магчыма, крыху іначай, чым гэта робіцца пакуль. Бо разлік на тое, што жадаючыя будучы самі падаваць заяўкі, апраўдвае сябе, як паказала практыка, не заўсёды. Сёлета абіраць, па вялікім рахунку, не было з каго. Аб'явілі дадатковы тур — з запрашэннем на яго, акрамя ранейшых, новых удзельнікаў. Тады і з'явіўся на гарызонце "Славянскага базару..." Артур Міхайлаў, на той час яшчэ не падрыхтаваўшы цяперашні конкурсны рэпертуар. Пры такіх экстрэмальных умовах, вынік трэба лічыць больш чым паспяховым. І пачынаць рыхтаваць магчымых далейшых канкурсантаў ужо сёння.

К

Без скідак

Да таго, што дзіцячы эстрадны конкурс апошнім часам лепшы за дарослыя, мы ўжо прызвычаліся. Нават знайшлі таму апраўданне: маўляў, дзеці больш шчырыя, дый настаўнікі з бацькамі дапамагаюць. Але такога высокага ўзроўню, якім вызначаўся сёлета Міжнародны дзіцячы музычны конкурс на "Славянскім базару...", не было ніколі: не толькі на лаўрэатства — на Гран-пры прэтэндавалі ледзь не ўсе ўдзельнікі.

Журы прышлося складана, але ў выніку Гран-пры атрымала ўкраінка Настася Багінская. Не засталася без узнагарод і нашы юныя спявачкі: Зінаіда Купрыяновіч заваявала І месца, Мілана Рэдчанка была адзначана спецыяльным прызам Парламенцкага сходу Саюзнай дзяржавы. Другую прэмію падзялілі Лізі Шайгулідз з Грузіі і Андрэй Бойка з Украіны. Трэцюю — павёз у Арменію Міка.

Дзіцячы рэпертуар "Славянскага базару..." — гэта ўжо не салодкія інтанацыі, трывіяльна спрощаныя ды памножаныя на школьна-дашкольныя стэрэатыпы тэм.

— Я нават спонсараў абзвоньвала, каб знайсці дадатковыя прызы, — прызналася старшыня журы, заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ірына Дарафеева. — Пэўна, трэба прадугледжваць магчымаць адзначыць столькі канкурсантаў, колькі з іх таго заслугоўвае. Дзецім вельмі важна адчуваць, што іх заўважылі, ацанілі. Ды і памяць на ўсё жыццё. А галоўнае — вера ў свае сілы, стымул для натхнення і далейшых упартых заняткаў!..

Дзіцячы конкурс стаў сапраўды прафесійным — без усякіх скідак на ўзрост. Сведчаннем гэтаму працэсу стала тое, што ў другі дзень фіналу, калі патрабавалася "вольная праграма" (у Палажэнні аб конкурсе — "песня па выбары канкурсанта, якая найбольш ярка адлюстроў-

вае выканальніцкае майстэрства і артыстычныя здольнасці"), многія спявалі сусветны хіт, як таго патрабавала дарослае саборніцтва. Узніклі паралелі са шматлікімі конкурсамі акадэмічнай музыкі: там дзеці спрадвек выконваюць сусветную класіку, хіба адпаведнай ступені складанасці. Тая ж творы можна пачуць і ў дарослым выкананні — зразумела, з іншым напавуненнем.

А як узрадаваў першы дзень фіналу! Не толькі спевамі, але і песнямі: на гэтым этапе патрабавалася "эстрадная песня кампазітара краіны і на мове краіны, якую прадстаўляе канкурсант". Удзел у конкурсе не толькі постсавецкіх рэспублік, але і розных краін свету змянілі наша ўяўленне пра тое, якой павінна быць дзіцячая песенка. За некалькі апошніх гадоў сітуацыя пачала карэнна змяняцца і ў так званым бліжнім замежжы. Дзіцячы рэпертуар "Славянскага базару..." — гэта ўжо не салодкія інтанацыі, трывіяльна спрощаныя ды памножаныя на школьна-дашкольныя стэрэатыпы тэм: мама, радзіма, прырода, жыццёлы, каханне. Сучасныя песні для дзяцей ахопліваюць бязмежжа стыляў, уключаючы рок, блюз, джаз, этна, не кажучы ўжо пра хіп-хоп, і іх самыя розныя адгалінаванні. Яны стыльныя, модныя, папраўдзе новыя і свежыя. Такія ж размаіттыя па жанрах (ад прыпевак да балад), па драматургіі (ад звыклых куплетаў да вольнай кампазіцыі). А галоўнае — прывабныя не толькі для дарослых, але і для саміх дзяцей.

Сёлетні конкурс — ад лёсавання да праслухоўвання і гала-канцэрта — яднаўся тэмай пошуку. Дзея, паводле сцэнарыя, адбывалася на музычным Востраве скарбаў (рэжысёр — Ірына Коўлева), дзе каштоўнасцю быў нават не Гран-пры, пра які ўвесь час гаварылі, а сам стан гульні. Кожнае выступленне суправджалася падтанцоўкай, дзе былі закрануты, зноў-такі, усе харэаграфічныя кірункі. "Карцінка" дапаўнялася ўдалай сцэнаграфіяй, відэа.

Вядома, сцэна КЗ "Віцебск" не прыдатная да ўсіх тых тэхнічных "фішак", якімі штогод здзіўляе нас дзіцячае і дарослае "Еўрабачанне". Але па мастацкім узроўню, па тым, якія песні былі прадстаўлены, як яны гучалі і як "абтанцоўваліся", дзіцячы конкурс "Віцебск-2014" далёка пераўзышоў "Еўрабачанне"!..

К

Студэнты гістарычнага факультэта МГУ імя А. Кулішова прымаюць актыўны ўдзел у раскопках.

Мсціслаў: знаходкі проста з XII стагоддзя

Фотасюжэт з месца раскопак на Замчышчы ў Мсціславе прапануе Наталля МАНУСАВА. Перад вамі — сапраўды ўнікальныя рэчы з розных стагоддзяў, пачынаючы ад XII-га.

Крыж-машавік (двустворчыты крыж, унутры якога захоўвалі мошчы).

Ключ X — XI стст.

Жаночае ўпрыгожванне.

Камень "кацінае вока".

Каменны нацельны крыж.

Што каментуюць чытачы ў Сеціве?..

"Няхай моладзь анёлы ахоўваюць..." / № 19

EI Rybchinskaja:
"Пакуль ёсць у нас Акадэмія музыкі, Акадэмія мастацтваў, памяць пра мінулае будзе жыць і перадавацца новым пакаленням, інакш — згубім усё... Вельмі люблю Дзмітрыя Ліхачова. Прыгадваецца ягонае цытата: "Па-за культурай існаванне чалавецтва на планеце пазбаўляецца сэнсу".

"Што кожны пранёс праз усю вайну" / № 26

skvor:
"Дзякуй Валерыю Дайнэку за такія шчырыя адносіны да той праграмы "Праз усю вайну" і да тэмы вайны наогул. 9 Мая на сустрэчы выпускнікоў разгаварыўся з Сярогам, які дарэчы, карэец, а жыве і працуе цяпер у Славакіі. Дык вось, не я яму, а ён мне сказаў: "Песень пра Перамогу шмат, добрых і розных, а лепшая — гэта Мулявін:

"Усталая, шчаслівая, хмельная...". Яна, кажэ мой аднакашнік, нібыта з таго часу, але не пафасная, не з парада, а вельмі шчырая, нібыта і сапраўды з цяплушкі".

"Павучыцца ў дарозе" / № 26

Людмила Захаревич:
"Так, наша паважаная Алена Капыток робіць усё, каб бібліятэкары змаглі пашыраць свой прафесійны і агульнаадукацыйны ўзровень! Многія з калег адразу ж стараюцца ўкараніць цікавы вопыт калег, тая ж самая Надзея Мацюшонак з Вялікай Ухалоды. Але энная колькасць бібліятэкараў зараз знаходзіцца ў цэйтноце з-за магчнага слова "аптымізацыя", таму некаторыя калегі толькі зайздросцяць чужой актыўнай працы. Мяне ж уразіла пад час апошняй паездкі краязнаўча-даследчай дзейнасць бібліятэк. Паколькі сама нарадзілася ў весцы, вельмі добра разумею, як важна для

будучых пакаленняў захаваць звесткі пра самых розных людзей сваёй мясцовасці, а не толькі вельмі знакамітых. На мой погляд, бібліятэкі не закрываць патрэбна, а надаваць іх дзейнасці новыя кірункі, выкарыстоўваць інтэрактыў. Нядаўна прачытала ў адной з расійскіх бібліятэчных груп цікавы вопыт "Старыя кнігі под новай вокладкай". Атрымала такія станоўчыя эмоцыі і жаданне пафантазіраваць у гэтым плане ў адносінах да дзіцячай літаратуры! Але ж патрэбны аднадумцы, добрая папера, якасны прынтар. Паспрабуем пасля адпачынку.

Мне б хацелася, каб супрацоўнікі паважанай газеты зразумелі мяне правільна! Я не пра свой лёс клапацілася, мне шкада многія бібліятэкі, якія сёння ўжо стаяць на парозе аб'яднання са школьнымі, па той прычыне, па словах паважанага Яўгена Рагіна, што не кожны школьны кіраўнік хоча бачыць вясковых чытачоў, якія швэндаюць па калідорах пад час вучэбнага часу.

Жаночая брошка.

Ігар Марзлюк з чартовай знаходкай — нажом.

Дзяжурны па нумары

"Мастацтва скончылася — мастакі засталіся..."

Гэта сказаў Пабла Пікаса. Ці не памыляўся ён? Хаця ў кожнай эпосе такі афарызм працуе па-рознаму... Канешне ж, мастакі заўсёды застаюцца — і тут шмат чаго залежыць ад патрэб грамадства. Калі, скажам, Ван Гога ці Мадзільяні пры жыцці ігнаравалі, дык потым яны апынуліся ў першым шэрагу рэфарматараў новага жывапісу. Іншыя — тыя, хто пры жыцці меў высокія званні, прэміі, ордэны і хадзіў гоголем, — пасля смерці забываюцца, пакідаючы пасля сябе толькі нешматлікія радкі ў энцыклапедыях ды мастацкіх даведніках. Бывае і такое...

ТЭКСТ

Барыс КРЭПАК,
рэдактар аддзела газеты "Культура"

У гэтага мастака пры жыцці, здавалася б, было ўсё: і званні, і дзяржаўныя прэміі, і шырокая папулярнасць. І памяць пра яго быццам бы ўвекавечана дзяржавай: бронзавы помнік на могілках, мемарыяльная дошка на доме, дзе ён жыў ды працаваў, ягонае імя носіць Барысаўскі камбінат прыкладнага мастацтва, творы яго ўпрыгожваюць розныя музеі і ўстановы ў Беларусі ды за мяжой.

Так, гаворка — пра Аляксандра Кішчанку. Здаецца, што яшчэ трэба для пасмяротнага лёсу чалавека? Сёлета, у маі, яму споўнілася б 80, але да гэтай даты Аляксандр Міхайлавіч не дажыў 17 гадоў. У лістападзе 1997-га ён пайшоў з жыцця, аднак я зноў і зноў вяртаюся да яго, творцы з Божай ласкі, чыё імя вядомае не толькі ў славянскім свеце, але і далёка за яго межамі — аж да ЗША, дзе ў нью-ёрксай зале Эканамічнага савета ААН вісіць яго манументальны габелен "Чарнобыль".

Біяграфія і лёс Аляксандра Кішчанкі, чысціня яго думак, нястрымны тэмперамент, моц утрапёнай душы, вялікая сумленнасць, цвёрдасць кроку да вызначанай мэты — усё гэта складае жывую, шматгранную асобу чалавека-творцы, які здзейсніў сапраўдны подзвіг у сферы выяўленчай культуры сучаснасці.

Яго жыццё ўвабрала ў сябе і наватарскі станковы жывапіс, і эпахальнае манументальнае мастацтва мазаікі ды фрэскі, і дзіўныя габелены, якіх да яго ў Савецкай Беларусі, па сутнасці, не было, і своеасаблівыя керамічныя эксперыменты, і скульптурную дэкаратыўную пластыку, і зграбныя, вытанчаныя малюнкi алоўкам і акварэллю, якія па майстэрстве не саступаюць іскрамётнай графіцы таго ж Пікаса ці Маціса, і арыгінальную філасофскую паэзію ў жанры "белага верша", і яго вусныя апавяданні, дзе арганічна спалучаюцца свая прастора, свае героі, характары, вобразы, далёкія ад прывычных стэрэатыпаў ды штампаў, і шмат чаго іншага.

Сапраўды, Аляксандр Міхайлавіч быў духоўным пераемнікам гігантаў еўрапейскага Адраджэння, і ў гэтым ракурсе ў сучасным свеце па маштабе таленту яму роўных мала, прынамсі, ў найбліжэйшай будучыні з'яўленне падобнай асобы не прадбачыцца. Кажу гэтыя высокія словы з поўнай адказнасцю, таму што гэты творца, без перабольшання, валодаў унікальнай здольнасцю рэнесанснага ўніверсальнасці.

Зрэшты, сам па сабе ўніверсальнасць ні пра што не кажа, бо ад яго адзін крок да ўсёаднасці і халтуры. Кішчанка ж заўсёды, пачынаючы з ранніх работ, выяўляў чыста моцартаўскае высяканне чароўных пластычных мелодый з усяго, да чаго дакраналася яго рука і бунтарскі розум...

З 1963 года і да канца жыцця яго "другой Радзімай" стала Беларусь — краіна, якая дала яму ўсё: грамадскае і дзяржаўнае прызнанне, папулярнасць, лепшыя ўмовы для рэалізацыі таленту. І ягоны выдатны ўклад у духоўную беларускую культуру другой паловы ХХ стагоддзя — бяспрэчны.

Аднак у мяне і па сённяшні дзень на душы горкі асадак: чаму мастак такога маштабу да гэтай пары не заслужыў імяны музей у горадзе Мінску? Такі музей (ці галерэя) мог бы стаць не толькі цудоўным культурным і турыстычным аб'ектам, але і Памяццю пра Майстра, народнага мастака Беларусі, двойчы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі рэспублікі, якога, па сутнасці, як выдатнага творцу сучаснасці выгадавала менавіта спрыяльная, жыватворная беларуская зямля.

Сёння ў нашай краіне, у розных гарадах ды райцэнтрах, існуе некалькі імянных музеяў і галерэй, прысвечаных творчасці таленавітых мастакоў, сярод якіх — Заір Азгур, Міхайл Савіцкі, Леанід Шчамялёў, Гаўрыла Вашчанка, Павел Масленікаў, Вітольд Бялыніцкі-Біруля, Марк Шагал, Віктар Грамыка, Георгій Паплаўскі, Уладзімір Стальмашонак, Яўсей Маісеенка, Аляксей Кузьміч... Нейкім чынам нарэшце, адзначана і памяць аб Хаіме Суціне ў Смільавічах... І гэта, канешне ж, вельмі добра...

А вось для твораў Аляксандра Кішчанкі годнага музея пакуль чамусьці не знайшлося, як і адпаведнага месца для пастаяннага экспанавання яго "касмічнага" манументальнага "Габелена стагоддзя". Але пра гэта ўжо пісалі і гаварылі сто разоў. Зараз я — пра іншае.

Няўжо дагэтуль у Айчыне нашай адсутнічаюць прарокі? Няўжо трэба даказваць высокім чыноўнікам, што такія моцныя таленты, як Аляксандр Кішчанка, у Беларусі нараджаюцца мо раз у стагоддзе? Пагадзіцеся, мала таго, што амаль немагчыма сёння ўявіць наш прыгажун Мінск без манументальных твораў гэтага Майстра, але і ўсё сучаснае беларускае выяўленчае мастацтва без Кішчанкі будзе вельмі і вельмі няпоўным...

Сёння ў былой творчай майстэрні Аляксандра Міхайлавіча — у доме № 44 па вуліцы Сурганова, — дзе зараз працуе яго ўдава, мастачка Ніна Кухарэнка-Кішчанка, захоўваюцца сотні ўнікальных жывапісных палотнаў, габеленаў, малюнкаў, эскізаў манументальных работ, дакументаў, фатаграфій і г.д.

Што з часам адбудзецца з гэтым бяспрэчным багаццем? Пойдзе па прыватных калекцыях за мяжу? Я ведаю, такіх паляўнічых за кішчанкаўскімі творамі ўжо шмат. Ці апошнія ўсё ж стануць нацыянальным набыткам незалежнай беларускай дзяржавы?..

У нядаўнім адкрыцці галерэі Кастуся Качана ў Навагрудку ўзялі ўдзел Прэм'ер-міністр Міхайл Мясніковіч, міністр культуры Барыс Святлоў, іншыя прадстаўнікі органаў улады. І ўжо толькі гэтая акалічнасць пераканаўча сведчыць: зялёнае святло з боку дзяржавы такім праектам забяспечана, а прыватная ініцыятыва — зусім не "наказуема". Яе выключную значнасць для развіцця культуры сёння разумее кожны, і засталася толькі разабрацца з прыкрымі дробязямі ды ўдасканаліць алгарытм увасаблення сацыяльна карысных мараў. Важна і тое, каб захады працавалі ў комплексе, бы тыя часцінкі пазла ствараючы цэльны "культурны ландшафт". Але ж з яго фарміраваннем у нашых гістарычных гарадах пакуль шмат праблем, якія наўрад ці маюць лёгкае вырашэнне.

Ілья СВІРЫН
Мінск — Навагрудак — Мінск

Вымушаны навабуд

Жыў на свеце мастак. І болей за ўсё ён любіў маляваць краявіды, асабліва — роднай Навагрудчыны. Здавалася б, каго гэтым можна здзівіць. Але ў творчасці важная душа і майстэрства. Таму мастак займаў вядомасць, прыхільнікаў, пакупнікоў — і, як вынік, сякія-такія грошы. Як натура рамантычная, ён вырашыў патраціць іх не на патрыманы "Porsche Cayenne", але на стварэнне ўласнай галерэі — вядома ж, у Навагрудку, дзе дагэтуль такога не існавала. І вось у двух кроках ад замка паўстала дыхтоўная камяніца, стылізаваная пад шляхецкія сядзібы.

Выйшаўшы на балкон уласнай майстэрні, мастак можа бачыць свае ўлюбёныя краявіды — і руіны вежаў, і Фарны касцёл... Але на гэтым ідылія сканчаецца: позірк ўпіраецца ў невыразную будыніну "жыццесцвярдзальнага" зялёнага колеру. Мяркуючы па свежым сайдынгу, яе наўрад ці варта залічваць да архітэктурных пралікаў былой эпохі. Такія бесцырымонныя "ўварванні сучаснасці" сведчаць не толькі пра брак комплекснага архітэктурнага бачання. Гэта адзін з парадоксаў развіцця нашых усё яшчэ патэнцыйных турэнтраў. Як быццам, яны ў задуменні топчуцца на ростанях, не ведаючы, што абраць: нуднаватыя, але рэальныя патрэбы альбо ашаламляльныя, але прывідныя перспектывы.

У выставачных залах адчуваецца шляхетная музейная атмасфера і пах свежага лаку. Агулам рэалізацыя праекта запатрабавала ад мастака дзевяць гадоў, прычым асноўны аб'ём будаўнічых работ быў зроблены яшчэ ў 2008-м, за якія пяць месяцаў. Таму планавалася, што адкрыццё галерэі зойме пачэснае месца ў праграме вялікага фестываля, прысвечанага ўгодкам Грунвальдскай бітвы, які прайшоў у 2010-м. Але каб давесці справу да ладу, ва ўласніка тады не хапіла сродкаў. І паколькі ні на субсідыі дзяржавы, ні на льготныя крэдыты "прыватнік ад культуры" спадзявацца не можа, справа замарудзілася.

Ды і сама першапачатковая задума спазнала карэктывы. Кастусь Качан меркаваў выкупіць два гістарычныя будынікі, якія былі ў непрыглядным стане, ды стварыць там не проста галерэю, але невялікі арт-цэнтр, здатны запрашаць на рэзідэнцыю айчынных і замежных мастакоў. Новае будаўніцтва плана-

валася толькі на стадыі пашырэння комплекса — гэта значыць, у светлай перспектыве.

Але ў выніку ўсё атрымалася зусім іначай. Адзін з тых дамкоў мастак набыў разам з участкам за досыць невялікую суму. А ў другім цяпер працуе звычайная крама.

— Гэты будынак знаходзіцца ў прыватнай уласнасці, прычым гаспадароў там было шмат, і ў гэтых варунках цяжка прыйсці да згоды, — распавядае Кастусь Качан. — Адзін хацеў прадаваць, другі не хацеў, і цягнулася тое гады два. Потым, калі справа, нібыта, вырашылася, балансавы кошт атрымаўся завялікім — 52 тысячы долараў. І я зразумеў: давядзецца будаваць новую камяніцу.

Твор архітэктара Лявонція Зданевіча — амаль эталонны ўзор таго, якім павінен быць "навабуд" у гістарычным месцы. А вось той старэнькі дамок з ахоўнаю шыльдаю ды забітымі вокнамі, які яшчэ не так даўно можна было ўбачыць

поўнасю выключае легальную камерцыйную дзейнасць, уключна нават з продажами квіткаў), некаторыя рэгіструюцца ў якасці аграсядзібаў. Кастусь Качан вынайшаў "ноу-хау".

Дамок быў набыты як жылы. Праз нейкі час ён дэ-юрэ пераўтварыўся ў "комплекс будынкаў карціннай галерэі". Гучыць гэта паважна, але нясе і шмат праблем. Уключна нават з "камуналкай", якая для падобных устаноў налічваецца зусім па іншых, "камерцыйных" тарыфах. Таму ў выніку юрыдычных пературбацый дом ізноў стаў жылым, а Кастусь Качан зарэгістраваўся ў якасці індывідуальнага прадпрымальніка, які мае права аказваць "паслугі па месцы жыхарства".

Адсюль і выснова: энтузіяст знойдзе выйсце з любой сітуацыі. Але, вядома, было б куды лепей, каб такі вельмі "прыватны выпадак", як прыватная галерэя, займаў уласную юрыдычную базу, адэкватную свайму камерцыйнаму патэнцыялу.

"Прыватны выпадак" прыватнай галерэі

Культурныя паслугі па месцы жыхарства

на подступах да замка, некуды знік. Грамадскасць, натуральна, усхвалявалася. І гэта зразумела: ніякі дыхтоўны навабуд не можа замяніць нават самы шараговы ўзор гістарычнай забудовы.

Як распавёў мастак, замены і не адбылося. Будынак галерэі паўстаў на той частцы пляцоўкі, дзе раней былі прагнілыя "шпакоўні". А што да самога помніка спадчыны...

— Дом цікавы, але... аварыйны, — тлумачыць Качан. — Спецыялісты, якія рабілі абследванне, прыйшлі да высновы, што для эксплуатацыі ён непрыдатны, і адзінае выйсце — разабраць і адбудаваць нанова паводле выкананых абмераў. Дазвол на гэта быў атрыманы, і працы, як бачыце, ужо вядуцца.

І сапраўды, за парканам заўважны відавочныя прыкметы будаўнічай актыўнасці. Пакуль яшчэ ў сутарэннях — хаця б яны, хочацца верыць, застануцца аўтэнтчнымі. У дадатак, высветлілася, што гэты дом мастаку ўжо не належыць.

— У мяне не засталася ні сіл, ні сродкаў, таму я намовіў узяцца за будынак свайго земляка, чалавека заможнага, — распавядае Кастусь Качан. — Ён прызнаўся, што грошы яму не трэба — хочацца нешта зрабіць для Навагрудка. Тут будзе зала для выставак і камерных імпразаў, а ўверсе — тры пакоі для мастакоў, якія б прыежджалі на пленэры.

Пытанні юрыдычнага статусу прыватных музеяў вырашаюцца па-рознаму. Некаторыя наогул лічаць за лепшае яго не мець (што, аднак,

Лішне нават казаць, што ён пакуль нулявы. Квіток у галерэю каштуе ажно дваццаць тысяч, але прыбытку — ніякага. Зрэшты, яно і зразумела. Большасць турыстаў прамінае Навагрудак ледзь не транзітам: паглядзелі галоўныя адметнасці — і далей у шлях. Чаму так стаецца, тлумачыць, пэўна, не трэба.

"Слаёны пірог" гісторыі

Інфраструктура цэнтра Навагрудка — даўно ўжо "притча во языцех". Прыкметай прагрэсу за 5-7 апошніх гадоў стала з'яўленне ў кавярні (адзінай ва ўсёй турзоне!) нармальнага кававога апарату — раней была толькі распушчальная. Але напачатку і больш радыкальныя зрухі: на цэнтральнай плошчы будуюцца два гатэлі. Алгарытм аднолькавы: знесці старую камяніцу і зрабіць яе рэпліку — натуральна ж, адаптаваную да патрэб інвестара.

Можна доўга спрачацца пра дапушчальнасць такога падыходу, і праўда ў кожнага будзе свая. Актывіст у справе аховы спадчыны абавязкова значыць, што пры сучасным развіцці тэхналогій "безнадзейных" помнікаў быць не можа. Уласнік будзе спасылацца на будаўнічыя нарматывы, ад выканання якіх залежыць бяспека людзей, а таксама, зразумела ж, на каштарыс.

Напэўна, кампрамісным варыянтам можа стаць захаванне калі не гістарычнай цэглы, дык хаця б гістарычнага аблічча помніка. Тым больш, і з гэтым пакуль праблемы. Прыкладам, не так даўно на той самай плошчы адкрыўся пасля рэканструкцыі Раённы дом культуры. Падзея сапраўды доўгачаканая: рамонт ішоў не адзін год, месціцы цярпелі праз адсутнасць цэнтральнай "культурнай" пляцоўкі... Праблема толькі ў тым, што выгляд гэтай гістарычнай камяніцы, унесенай у Дзяржаўны спіс гісторыка-культур-

ных каштоўнасцей, змяніўся бадай да непазнавальнасці: знікла ляпніна на фасадзе, паўкрутлы фронтон... Карацей, усё тое, што і ўяўляе з сябе асаблівасці, неабходныя для надання аб'екту статуса помніка.

Зрэшты, як патлумачыла загадчык сектара культуры аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Навагрудскага райвыканкама Наталля Жышко, цяперашні выгляд — часовы. Здадзена першая чарга аб'екта, і наступным этапам стане аднаўленне тых пакуль што страчаных адметнасцяў. Пра тэрміны даведацца не ўдалося.

Адзін са згаданых гатэлей — акурт той даўгабуд "Еўропа", які мала хто ўжо спадзяваўся пабачыць. Тым не менш, работы на ўчастку сёлета аднавіліся ды ідуць поўным ходам. Прычым поруч з будаўнікамі працуюць археолагі. Раскопкі вядуць валанцёры — мясцовыя школяры-старшакласнікі пад кіраўніцтвам даведчанага спецыяліста.

— Калі б такія даследванні праводзіліся часцей, можна было б вызначыць трасіроўку сярэднявечных вуліц, — распавядае Ірына Ганецкая.

Варта адзначыць дзве акалічнасці. Па-першае, раскопкі праходзяць, фактычна, у адвольным месцы цэнтра Навагрудка. То бок, тут дзе ні капні — занурыцца ў глыбіню стагоддзяў. І па-другое — паводле айчыннага заканадаўства, археалагічныя даследванні павінны папярэднячаць любым будаўнічым работам, якія закранаюць "гістарычную глебу". Лішне казаць, што на практыцы гэтага не адбываецца, і археолагаў замяняе экскаватар.

Лёс раскопа ды выяўленых у ім рэшткаў драўляных пабудов пакуль да канца не вызначаны. Але вядзецца размова пра стварэнне на гэтым месцы археалагічнай экспазіцыі — негасрэдна ў гатэльным дворыку. Неаспрэчна, тое будзе куды лепшая прынада для наведвальнікаў за які-небудзь банальны салярыі.

Праблема толькі ў адным: гэтыя выстаўкі павінен нехта арганізоўваць. І, адпаведна, нескі сям'я-такія выдаткі — на транспарціроўку твораў, друк афіш і буклетаў ды вернісажны "келіх шампанскага". Для адной асобы яны завялікія, але для мясцовых улад — наўрад ці. І выстаўкі — гэта толькі адзін з магчымых варыянтаў дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва, якія з'явіліся пасля адкрыцця галерэі.

— Натуральна, супрацоўніцтва гэтае мы абавязкова будзем наладжваць, — кажа начальнік аддзела ІРКСМ Марына Шабановіч. — Думаю, Кастусь Іванавіч не дасць спусціць, што мясцовыя ўлады ставяцца да яго ініцыятывы з вялікай павагай.

Сам мастак пагаджаецца: паразуменне тут і сапраўды поўнае. Застаецца толькі ўвасобіць яго ў нейкія канкрэтныя праекты.

— Думаю, да твораў Кастуся Качана цудоўна дапасаваліся б рэканструкцыі абрадаў нашага краю. Той

На маю думку...

Мне не хапіла... настрою ў конкурсе

Артыкул Надзеі Бунцэвіч "Каб месца сустрэчы стала падзеяй...", прысвечаны Нацыянальнаму фестывалю песні і паэзіі, што прайшоў у чэрвені ў Маладзечне, прымуслі мяне ўзгадаць свой леташні запіс у блогу: тады фестывальнае спойнілася 20 гадоў. Плюс хочацца падзяліцца меркаваннямі з нагоды ўбачанай сёлета праграмы.

Алег ЧЭЧАНЕЎ,
акцёр Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, рэжысёр

Т Э К С Т

...Далёкі 1993-ці. На той момант эмблема фестывалю "Мала93ечна" — гульня літар, лічбаў і гучання на беларускай мове — вяршыня крэатыву. Яна красавалася па ўсім горадзе. Арганізатары прынялі мудрае рашэнне пакінуць тую выяву ў першапачатковым варыянце — як памяць аб бліскучым старце гэтай падзеі. Канцэрты першага фестывалю праходзілі на футбольным стадыёне. Толькі-толькі распаўсю СССР, і ў паветры імпрэзаванай залы панавала непаўторная энергетыка: адчуванне свабоды ды змен... І адтуль, з таго часу, рэхам даносіцца песня, якую выконвалі ўсе ўдзельнікі канцэрта. Ад яе беглі мурашкі па скуры: "Беларусь, Беларусь...".

На закрыццё першага фестывалю быў запрошаны Юрый Антонаў. Маладзечанцы ганарацца тым, што спяваў у часы сваёй маладосці жыў тут і навучаўся ў мясцовым музычным вучылішчы. На падмостках выступіла Тамара Гвердцэтэлі. І вось што запомнілася: не скупіўся тады глядач на кветкі, адрываючы імі як заездных выканаўцаў, так і сваіх. А што сама беларусь? Аляксандр Саладуха ў 1993 годзе, як пішуць, — спяваў з перспектывай. Ліка Ялінская — нядаўна Міс Мінска, прыгажуня, зорка беларускай эстрады. Яшчэ жывыя Уладзімір Мулявін (яго дзедзішча — "Песняры" — знаходзіцца на чарговым піку папулярнасці) і Якаў Навуменка — кумір гледачоў сярэдняга і старэйшага пакаленняў...

Фестывальныя дні кардынальна змянялі размеранае жыццё раённага цэнтра. Горад нагадваў вулей. Ён гудзеў, перасоўваўся і пастрэльваў у паветра коркамі ад бутэлек шампанскага. Шкляныя аскепкі, якія знайшлі на полі пасля першага футбольнага матча, сталі асноўнай прычынай пераносу фестывалю на Цэнтральную плошчу. Тыя з гараджан, хто не змог купіць білеты, бясплатна глядзелі канцэрты з-за металічных агароджаў. Гледачы ў партэры давалі волю сваім эмоцыям: хтосьці танчыў у праходах, хтосьці падпяваў любімым песням. І ніхто не перашкаджаў публіцы дэманстраваць свае пачуцці. Так было на першых фестывалях. Памятаю адзін фэст, калі ўсе пагоркі ды газоны вакол плошчы ў адзін вечар ператварыліся ва ўсеагульны гарадскі пікнік. Маладзечанцы прыходзілі з дзедзірамі, з сябрамі, накрывалі абрусы-самабранкі і ладзілі нефармальны адпачынак амаль на прыродзе. І самае галоўнае — пасля заключнага салюту гараджане акуратна разыходзіліся па дамах. Свята было для нас і ўнутры нас...

З першым фестывалем звязана адна гісторыя. Цырымонію адкрыцця і закрыцця ставіў тэлерэжысёр. Паводле "геніяльнай" задумкі, на фінальным гала-канцэрце з верталёта на гледачоў павінны былі пасыпацца ружы. На ролю раскідвальніка была прызначана жанчына з аддзела культуры. Вестка стала для яе шокам. Не ведаю, якой цаной, але яна апынулася ў верталёце, прывязаная вяроўкай. Феерверк з жывых кветак належагага эфекту не дасягнуў. Верталёт зайшоў на чарговы круг — ружы пасыпаліся міма стадыёна на суседні квартал... А што гэта было — кветкі або не кветкі — глядач так і зразумеў, не разгледзеў ды не ацаніў... Калі машына прызямлілася, жанчына, якая павышала голас толькі ў выключных выпадках, у рэзкай форме выказалася на адрас арганізатараў ды фестывалю ў цэлым. Казалі, што на наступны дзень яна напісала заяву аб звальненні. Заяву не падпісалі.

Мінуў 21 год... Фестываль прайшоў стадыі перафарматавання. Ён стаўся звыклай з'явай у чарадзе буйных культурных падзей горада, і той першапачатковы глядацкі ажыятаж паступова схлынуў. Зорак постсавецкай эстрады больш не запрашаюць. Знік з афішы традыцыйны пункт: начны канцэрт беларускіх рок-гуртоў. Ён праходзіў звычайна пасля цырымоніі закрыцця, гала-канцэрта, а ўваход на яго быў вольны. Самы вялікі плюс — фестываль атрымаў пляцоўку Амфітэатра, абсталяваную па апошнім слове тэхнікі. Мінуў — гэта надвор'е, якое немагчыма прадбачыць. У горадзе кажуць, што менавіта яно апошнімі гадамі ўносіць свае карэктывы ў святочны настрой. Фестываль — гэта не толькі дэфіле гараджан па вуліцах і дэгустацыя прысмакаў, якімі гандлююць на выязных пунктах грамадскага харчавання, — гэта, у першую чаргу, конкурсная праграма.

Пазнаёміцца з праграмай бягучага года мне дапамаглі даўняя знаёмая кампазітар Алена Атрашкевіч і ўсмешлівая дзяўчына. Запрашалыяныя білеты былі атрыманы з рук Аліны Молаш (уладальніцы Гран-пры, якой і аказалася тая дзяўчына). У чэрзе ў Амфітэатр стала зразумела, што не я адзін праходжу на канцэрт па запрашэннях, а не па набытых білетах. Назіраючы за выступленнем канкурсантаў і адзначыўшы пра сябе вакальны талент Аліны, я адказаў на самае галоўнае пытанне: чаго мне як гледачу не хапае? Я не разбіраюся ў тонкасцях ды асаблівасцях спеваў у закрытым памяшканні, у адкрытым або пад акампанемент аркестра і гэтак далей... Мне не хапіла ў праграме хаця б тройкі шлягераў, якія ўзнімалі б настрой, якія можна было б спампаваць на свой камп'ютар або выкарыстаць у якасці рынгтона.

Памятаецца час захаплення конкурсам італьянскай песні ў Сан-Рэма? Многія "завісалі" ля экрану тэлевізараў і чакалі трансляцыі ў наступным годзе. Выканаўцаў ведалі па імёнах, а іх песні гучалі на дыскатэках, з аўтамабіляў, адкуль заўгодна і дзе заўгодна. Чым мы горшыя? Не веру, што беларускія кампазітары не могуць скласці шлягер і перадаць права яго выканання не раскручанаму спеваку, а — маладому, пачаткоўцу. Хоць бы ў рамках фестывалю. Публіка не павінна сядзець з каменнымі тварамі, ёй патрэбна порцыя станоўчых эмоцый, драйву! Было б нядрэнна, каб песні канкурсантаў у іншай аранжыроўцы раскручвала радыё і тэлебачанне задоўга да фестывалю. Бо папулярныя беларускія песні не абмяжоўваецца двума днямі нацыянальнага фестывалю. Думаю, тыя гледачы, хто сочыць за фестывальнай праграмай, чакаюць у наступным годзе феерверк цікавых, нестандартных ідэй і адкрыццяў. Пятнаццаты па ліку — маленькі юбілей. Лічба абавязвае.

Кастусь Качан ля першай у Навагрудку карцічнай галерэі — прыватнай.

— Я прыехала на колькі дзён, а затрымалася на месяц, — распавядае старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Ірына Ганецкая. — Вось і сёння мы думалі, што дайшлі да "мацерыка", але... адкрыўся яшчэ пласт, цяжка пакуль вызначыць, якой эпохі.

Прэамбула простая. Гаспадар аб'екта, вядомы будаўнік Валерый Поткін, — чалавек адказны, і таму перад пачаткам работ запрасіў археолагаў. Спацыялісты пачалі капаць... і не могуць скончыць. Невялікі па сваіх памерах шурф паглябляецца ўсё далей і далей. Спачатку XVIII стагоддзю, потым — XVI, затым... Артэфактаў — поўны кош, але больш каштоўным можа стаць новае пра гісторыю горада.

Шлюб у галерэі

На пачатку галерэя працавала па сапраўдным музейным графіку — пяць дзён на тыдзень. Цяпер — толькі ў пятніцу ды выхадныя. Прычым некалькі: і наведвальнікаў пакуль небагата, і персанал прадстаўлены толькі самім мастаком ды ягонай жонкай.

На сёння ў дзвюх залах экспануюцца творы гаспадара, але ён абедзвюма рукамі за тое, каб сюды прызьджалі і зменныя выстаўкі, а яго землякі маглі, як кажуць, "далучыцца да хараства". Раней для гэтага папросту не было належнай пляцоўкі. Але экспазіцыйная прастора прыватнай галерэі задаволіць нават самых патрабавальных.

жа "Багач", напрыклад, — дзеліцца сваімі ідэямі Наталля Жышко. — Альбо, скажам, камерныя канцэрты старадаўняй музыкі Беларусі...

Балазе, выконваць яе ёсць каму ў Навагрудку, ды і першы досвед ужо меўся: высокіх гасцей на адкрыцці вітаў калектыў настаўнікаў Школы мастацтва, і ўсім вельмі спадабалася. Без сумневу, падобныя дзеі (наўрад ці да іх падыходзіць моднае слова "анімацыя") ацанілі б і турысты.

Дарэчы, што да абрадаў... Як распавёў мастак, да яго ўжо пачалі звяртацца маладыя — з просьбай зарэгістраваць шлюб альбо правесці фотасесію ў гэтай цудоўнай атмасферы.

І сапраўды, галерэя — не толькі новая культурная пляцоўка, а яшчэ і адна з "першых ластавак" таго Навагрудка, што з'яўляецца не "проста райцэнтрам", але той культурнай і турыстычнай "мекай", пра якую многія мараць ужо столькі гадоў. Ластаўка вясну не робіць, аднак... Як распавёў мастак, над навагрудскімі ўзгоркамі лунае шмат задумаў. Прыкладам, воданацяжная вежа непадалёк ад замка неўзабаве мае пераўтварыцца ў рэстаран з агляднай пляцоўкай, ды і Лявонцій Зданевіч атрымаў новы заказ...

Некалькі апошніх гадоў Кастусь Качан бывае ў Мінску хіба наездамі: Навагрудак зрабіўся яго сталым месцам жыхарства. І хаця з гэтай прычыны ўзніклі сям'я-такія праблемы ("Не ўсе пакупнікі да мяне цяпер даязджаюць"), але... мастак не губляе імпульсу ды аптымізму.

— Як я адужаю гэтыя клопаты? — Качан адказвае на тое пытанне, што я прыхаваў наастачу. — Ну, ведаецца, я ж хлопец сялянскі, гаспадарлівы, турботаў не баюся. І вось, неяк падумалася: калі не я, дык хто?

ФОТОФАКТ

Да і пасля...

Каля двух тыдняў таму на ляжавіцкіх могілках абрынулася родавая капліца Рэйтанаў, дзе былі пахаваны прадстаўнікі некалькіх пакаленняў фаміліі. У мінулыя выхадныя на месца здарэння выехалі сябры Арт-суполкі Тадэвуша Рэйтана, каб правесці разборку завалаў, выбар цэгля, прыдатнай для аднаўлення капліцы. Нагадаем, яшчэ ў 2013 годзе актыўныя займаліся добраўпарадкаваннем тэрыторыі і абмерамі збудавання і прылеглай да яго тэрыторыі. Таму шанс на аднаўленне застаецца.

Фота Зміцера ЮРКЕВІЧА

Выстаўка "Avant-gARTe. Ад квадрата да аб'екта" ўжо завяршылася (выключэннем з'яўляецца яе "вулічная" частка). І пакінуўшы пэўны часавы інтэрвал на тое, каб "адклалася", варта падсумаваць наймастэбнае падзею ў айчынным сучасным мастацтве нават цяжка вызначыць, за колькі гадоў. Прадстаўнікі арт-супольнасці ўжо даўно дыскусавалі з гэтай нагоды — пакуль наведвальнікі, не спалоханыя нават высокай цаной білетаў, фатаграфаваліся на фоне розных дзівосных "штук". Калі ж зусім спрошчана, то вердыкт прафесіяналаў можна сфармуляваць прыблізна так: "Недахопы, вядома, былі (і кожны называў тое, што сам палічыў недахопам), але не выпадае сумнявацца ў тым, што такія падзеі як паветра патрэбны для культурнага асяроддзя".

Ілья СВІРЫН

— Ведаеце, калі б усе прыйшлі, пааглядзіралі ды рушылі б далей, гэта быў бы поўны прывал! — пераканана куратар выстаўкі, дырэктар Цэнтра сучаснага мастацтва Наталля ШАРАНГОВІЧ. — Значыць, гэта "мёртванароджаная" з'ява, не здатная зачапіць гледача ды прымусяць яго думаць. Я пераканана ў тым, што вялікія праекты ў галіне сучаснага мастацтва павінны прадугледжваць не толькі візуальную частку. Неад'емнымі іх складнікамі з'яўляюцца як творы, так і інтэлектуальныя рэфлексіі, якія яны правакуюць. Таму калі выстаўка выклікае жаданне пагаварыць — пра работы, аўтараў, "куды рухаемся" і г. д., — можна не сумнявацца ў тым, што яна і сапраўды "спрацавала".

— Многія з водгукаў былі крытычнымі: шмат "не тых" твораў, а "тых" — няма...

— Сучаснае мастацтва — гэта не манумент, да якога трэба ўскладаць кветкі, а з'ява, заўсёды спрэчная. Той жа фестываль "Дах", "вытрымка" з якога была ў нас прадстаўлена, — можна ставіцца да яго па-рознаму, але няма сумневу ў тым, што за гады свайго існавання ён зрабіўся падзеяй. Або, скажам, беларускі перформанс: варты ён чагосьці ці не? Абмяркуем?..

Гэтым разам мы паставілі сабе за мэту выявіць ужо сфарміраваны культурны пласт, таму былі абраны тэмы аўтараў або з'явы, што сябе зарэкамэндавалі. Натуральна, у нетрах куратарскай групы ўзніклі спрэчкі: што і каго паказаць? Увогуле, паколькі на маёй памяці гэта першая выстаўка сучаснага мастацтва такога маштабу, пэўныя падыходы мы адпрацоўвалі "вопытным шляхам". Прыкладам, ад пачатку стаяла дилема: адбор павінен быць мяккім альбо жорсткім? Цяпер, ужо з вышнімі атрыманымі досведом, я схіляюся ўсё ж да другога: трэба больш жорстка адстойваць сваю пазіцыю.

P.S. да выстаўкі авангарда ад куратара

Апладысменты — сімптом правалу

— Калі кажам пра рэтраспектыву або "агляд дасягненняў", навошта ідэйныя падмуркі?

— Думаю, проста выставак сучаснага мастацтва не бывае. Прынамсі, добрых. Павінна быць тэма, канцэптэуальная вызначанасць. Таму і гэтым разам узнік слоган "Ад квадрата да аб'екта". Такім чынам мы імкнуліся задаць пэўную рамкі, вызначыцца з тым, што хочам паказаць. Бо паказаць усё — немагчыма.

— Яшчэ адна думка, якая гукала пад час абмеркаванняў, — спарадычнасць, што характэрная для нашага арт-працэсу. Нешта з'яўляецца, потым бяследна знікае, затым з'яўляецца новае, як быццам на пустым месцы... Казаць пра паступальнае развіццё ў дадзеным выпадку праблематычна...

— Наша куратарская група мае прапанову праводзіць падобныя маштабныя выстаўкі рэгулярна, з перыядычнасцю раз на тры гады. Напэўна, гэта ідэальны тэрмін. Квадрыенале — занадта рэдка, каб у

памяці захоўвалася павязь паміж гэтай падзеяй і папярэдняй. Біенале — занадта часта. Ці назапасіцца ў нас за два гады ўдасталі яркіх праектаў, каб запоўніць імі вялікія плошчы? Гэтым разам мы падсумоўвалі набыткі, што назбіраліся за ладны адмежак часу, таму і было з чаго выбіраць. Але наступным разам такой "форы" ў нас не будзе. Падсумавалі, паставілі кропку — і ўсё, трэба рухацца далей.

Увогуле, паколькі ў нас няма традыцыі правядзення вялікіх праектаў, проста нічога не застаецца, як толькі паступова выпрацоўваць гэты свой уласны фармат. І наўрад ці гэта "ноу-хау" выкрышталізуецца ў момант — павінны прайсці гады...

— А чаму нельга скарыстаць замежныя ўзоры?

— Такая спакуса і сапраўды ўзнікае. Але трэба разумець, што варункі ў нас усё ж даволі спецыфічныя, і ўзяць ды перанесці на нашу глебу, скажам, "Дакументу" або Венецы-

менавіта куратары. Бо кожны творца — індывідуальнасць, і чакаць ад яго адстароненага погляду на арт-працэс наўрад ці выпадае. Уласна, для творчасці такая суб'ектыўнасць цалкам прадуктыўная, але калі рыхтуеш вялікую калектыўную выстаўку, трэба ўмець назіраць за падзеямі менавіта "збоку", а не знутры, і даваць ім максімальна ўзважаную ацэнку.

Яшчэ адзін важны, на нашу думку, спосаб такой ацэнкі — заснаванне айчыннай прэміі ў галіне сучаснага мастацтва. Натуральна, гэта будзе сур'ёзны стымул для твораў — асабліва маладых, — і сёння такіх стымулаў ім моцна бракуе. Прычым стымул, канешне ж, не толькі фінансавы, хаця і гэты бок таксама не павінен быць сімвалічным. Як сведчыць досвед суседзяў, дзе такія прэміі ўжо ўручаюцца не адзін год, яны вельмі сур'ёзна павялічваюць увагу грамадскасці і да канкрэтных аўтараў, і да самой з'явы. Асобную

Музей — гэта заўсёды трохі кансерватыўная ўстанова, некаторыя аспекты яе дзейнасці петабуруюць спакою ды цішыні. А вось Цэнтр павінен стаць жывой пляцоўкай для крэатыўнага мыслення.

І самая важная мэта — паспрыяць ажыццяўленню тых шматлікіх смелых ідэй, якія лунаюць у нашым паветры. Людзі часта абмяркоўваюць іх за кубачкам кавы, але каб рэалізаваць, патрэбна дапамога, менеджмент, памяшканне, урэшце, свайго кшталту "легітымізацыя". Мы гатовы падтрымаць паводле ўсіх гэтых пунктаў — вядома, калі ідэя сапраўды цікавая.

— Дарэчы, пра адчыненне дзверей... Адна калега ўжо паскардзілася ў сваім артыкуле: маўляў, прыйшла на выстаўку, а дзверы акурат былі зачынены з-за нязручнага, на яе думку, графіка працы ўстановаў...

— На сённяшні момант мы перажываем адказны перыяд рэарганізацыі, і таму графік сапраўды, магчыма, не вельмі зручны. Узнікае пытанне з тым жа штатным раскладам. Але, паўтаруся, гэта часова.

— Для ўвасаблення згаданых задум патрэбны і штат (не толькі наглядчыкаў), і матэрыяльная база, і ўкладанні ў рамонт...

— Што да абсталавання... Сёе-тое ў нас ужо ёсць, але пры гэтым ставім мэту займець усё, што неабходна для аўтаномнага правядзення розных імпрэз: скажам, гук і святло. Пляцоўка вельмі цікавая: можна ладзіць адзін вялікі праект з некалькіх складнікаў, а можна — дзесяць дробных. Прыкладам, зручна будзе арганізаваць тут фестываль відэаарта, які даўно патрэбен нашай культурнай прасторы.

Ну а інтэр'еры былых майстэрняў нагадваюць легендарны берлінскі "Тахелес", што быў суперпапулярным праз сваю "нелакіраванасць". Хаця, вядома, укладанні ў памяшканне запатрабуе. Прыкладам, хацелася б стварыць адмысловую зону для дзяцей, дзе маглі б адбывацца нейкія адукацыйныя мерапрыемствы — зусім не такія, як у мастацкай школе. Патрэбна таксама і пляцоўка для тэатральных паказаў.

Самая важная частка пытання тычыцца калектыву. Ён, бадай, сфарміраваны: невялікі (тут я праблем не бачу), але імгтэны. Імкнёмся, каб за кожны кірунак дзейнасці адказваў сапраўдны прафесіянал у гэтай галіне. Скажам, той жа піяр...

— Але ці можа ўстанова культуры канкураваць з камерцыйнымі "хэдхантамі" на прафесіяналаў?

— Перадусім мы працуем не дзеля грошай. Мы робім нейкія рэчы, ад якіх атрымліваем задавальненне, калі нейкая добрая задума ажыццявілася, што адбываецца нейкі рух наперад. Я заўсёды была пераканана: у культуры павінны працаваць людзі, па-добраму апантананыя. Не проста пагаварылі, пажурлыліся, але і зрабілі...

Прыкладам, не так даўно разам з Мінгарвыканкамам мы выступілі арганізатарамі Форуму вулічных тэатраў. Перыяд выпаў складаны: паралельна ішла выстаўка з яе суправаджальнай праграмай, рэарганізацыя, праз ліміт часу не ўдалося знайсці спонсара, але... У выніку ўсё атрымалася. Думаю, тыя людзі, якія не гатовы, калі трэба, працаваць без выхадных, у нашай справе і не затрымліваюцца. Сапраўды, многія маладыя творцы сёння ідуць у камерцыю, і гэта, вядома ж, заканамерна. Самае галоўнае, каб яны з галавой не патанулі ў гэтым заказным крэатыве. І менавіта праекты нашага Цэнтра павінны дазволіць ім ізноў адчуць сябе мастакамі ды рэалізаваць тое сапраўднае, што ў іх ёсць, хоць на час абстрагаваўшыся ад усіх гэтых штодзённых клопатаў...

Наталля Шارانговіч. / Фота Юрыя ІВАНОВА

янскае біенале проста не атрымаецца. Гэта будзе не самага лепшага ўзроўню копія... Натуральна, замежны довед неабходна аналізаваць ды засвойваць, але пры гэтым мы павінны выпрацаваць нейкую уласную формулу, якая б найлепшым чынам адпавядала менавіта беларускім рэаліям арт-жыцця: тым пляцоўкам, што ёсць у наяўнасці, нашым мастакам...

Натуральна, будзе цалкам лагічна, калі такі праект з цягам часу стане міжнародным: нельга варыцца ва ўласным соку. Але справа тут не ў колькасці і нават не ў прадстаўнічасці, а ў тэматычнай выбудаванасці. Таму для нас вельмі важна, каб гэта быў менавіта куратарскі праект. Самі куратары раз ад разу могуць змяняцца, выбіраючыся, скажам, на конкурснай аснове. Бо калі мы хочам выгадаваць сваіх моцных куратараў, трэба даць ім шанец...

— Як падаецца, гэтая модная ва ўсім свеце прафесія ў нас яшчэ доўга будзе недаацэненай, асабліва калі яна прадугледжвае толькі ідэйны ўдзел у праекце. "Дарадцы" ў нашых варунках не надта запатрабаваны...

— Сапраўды, нам патрэбны куратары, якія могуць не толькі згенерываць арыгінальную ідэю, але і давесці яе да лагічнага завяршэння, утрапена працуючы на ўсіх стадыях рэалізацыі. У той самы час, я пераканана, што вялікія праекты павінны рабіць не самі мастакі, як гэта ў нас часцяком здараецца, але

намінацыю добра было б стварыць для спонсараў ды мецэнатаў: трэба ж нечым матываваць гэты рух.

— Здаецца, вы закранулі хвалявае пытанне: дзе айчынныя гугенхаймы і пінчукі?

— Наракаць на іх адсутнасць можна да бясконцасці, але мушу зазначыць і іншае: пазабюджэтнае фінансаванне рэальна знайсці і ў нашых варунках. Мы ў гэтым пераканаліся, штогод ладзячы праект на плошчы Якуба Коласа. У яго не было ўкладзена ні капейкі дзяржаўных грошай — толькі спонсарскія. Раней знаходзіць гэтыя сродкі было куды больш складана, але цяпер мы ўжо ведаем, з якога боку падыходзіць да партнёраў ды спонсараў, як падаць ідэю праекта, каб яны ацанілі і яго значнасць, і плён ад свайго ўдзелу.

— Цэнтр сучасных мастацтваў, якім вы цяпер кіруеце, існуе ўжо даволі працяглы час, але пакуль што гэтую пляцоўку нельга назваць "раскручанай"...

— Спадзяюся, гэта часова. Тым больш, пагадзіцеся, сітуацыя змяняецца ўжо і цяпер: гэтыя сцены ўсё больш і больш набрыняюць падзеямі. Цэнтр мне бачыцца як сінтэтычная пляцоўка з пастаянна адчыненымі дзвярыма, дзе заўсёды будзе нешта адбывацца: не толькі выстаўкі, але і спектаклі, перформансы, майстар-класы, творчыя лабараторыі, кінапаказы (цыкл апошніх ужо, дарэчы, распачаў наш супрацоўнік, вядомы фатограф і куратар Уладзімір Парфянок).

ф о т а ф а к т

Вобраз для "Таты"

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы прыадкрыў таямніцу прэм'еры будучага сезона — спектакля "Тата" ў пастаноўцы Кацярыны Аверкавай паводле п'есы Дзмітрыя Багаслаўскага "Ціхі шоргат сыходзячых крокаў". Перад вамі — эскізы касцюмаў, распрацаваных Вольгай Шчарбінскай, якія займаюць персанажы Ірыны Рымаровай і Сяргея Рудэні. Фота прадстаўлена Нацыянальным акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы

Акцёр Пусцільнік:
"Пазбыцца б стэрэатыпаў!"

— Не скажу, што шмат здымаюся ў серыялах — беларускіх, расійскіх, сумесных, але такой працы хапае. Калі мне цікавая драматургія, сама гісторыя, то я пагаджаюся на здымкі. Прафесія акцёра такая, што трэба быць у форме і гатовым да любых прапаноў, а ўжо потым разглядаць іх на прадмет таго, хочацца сыграць у канкрэтным праекце ці не. Часам даводзіцца ісці на кампраміс: ёсць сям'я, і трэба зарабляць грошы.

Дзмітрый ПУСЦІЛЬНИК, акцёр тэатра і кіно, тэлеведучы:

На жаль, цяпер серыялы эксплуатаюць пэўны тыпаж — бандыта, міліцыянера, ваеннага, прадажнага чыноўніка. Гэтыя "героі" не прайшлі і міма мяне, хоць я не стаў бы скардзіцца, што мне прапануюць і я выконваю ролі толькі такога кшталту. Цяперашнія рэжысёры — і поўнаметражнае кіно, і серыяльнае — глядзяць перш за ўсё на фактуру магчымага акцёра: ім не так важная яго псіхафізіка, "нутро". І я іх разумею: кіно здымаецца хутка, працэс яго вытворчасці — максімальна мабільны, а значыць — трэба хутка падбраць склад выканаўцаў. Ды вось толькі якасць прадукту атрымліваецца адпаведная...

Шчыра шкада рэжысёраў, акцёраў, творчых групы ў цэлым, якія вымушаны падпарадкоўвацца такому рытму, што дыкуюць ім прадзюсары. Вельмі спадзяюся, дажыўу да таго часу, калі людзі кіно перастаюць думаць спачатку аб прыбытку, а потым ужо пра якасць матэрыялу, паставіўшы на першае месца менавіта яго. А сёння я гляджу невядомы мне серыял і ведаю наперад, што ў ім адбудзецца цягам бліжэйшых пяці хвілін, пралічваючы карціну ад пачатку да канца. Шаблоны, калькі, адны і тыя ж блокі сцэны — вось што такое сёння сярэднестатыстычны

Ці любіце вы серыялы да такой ступені, каб пасля працы, ігнаруючы гастронам, ляцець стралой да "скрыні", у якой мужныя маскоўскія мянты ловаць чарвогага маньяка або ў закінутай глушы чароўная абарыгенка ў 120-м эпізодзе нарэшце выпадкова сустракае свой лёс — прынца на белым "Бэнці", каб у 206-м катэгарычна ў ім расчаравацца? А потым яшчэ да глыбокай ночы суперажываць няпростым адносінам, што склаліся ў калектыве менеджараў сярэдняга звяна прадпрыемства па выпуску каўчукавай прадукцыі... Як выказаўся б пра такое мастацтва таварыш Сухай, "серыял — справа тонкая"... У новым матэрыяле бачаннем таго, чаму айчынныя серыяльныя кінадзелячы не звяртаюцца да фактуры замежнай, дзеляцца дзве асобы, каго вы добра ведаеце, і нават раскрываюць і ўласныя патаемныя мары...

Алег КЛИМАЎ

Дзе ты, Шэрлак.бу-2? І хто ты, герой нашага серыяла?

У"К" № 21 рэжысёр Аляксандр Канановіч і акцёр Алег Гарбуз разважалі пра тое, які беларускі літаратурны або рэальны персанаж з мінулага ці дня сённяшняга варты таго, каб экранізаваць яго ў тэлесерыяле. А што наконт персанажаў замежных?

серыял, зняты на постсавецкай прасторы. "Адвёрткавая вытворчасць".

Не сорамна за маю апошнюю серыяльную ролю — у карціне "Сляды Апосталаў" Сяргея Талыбава, дзе я сыграў Ота Штольберга — гаўляйтара Нясвіжа. Усе тая мая крытыка ў дачыненні да серыялаў у меншай ступені адносіцца да гэтай работы. Мне даводзілася часам на здымачнай пляцоўцы прамаўляць тэкст аб'ёмам у пяць аркушаў — ад дыялогаў да маналагаў, — і ўсё на нямецкай мове! Гэта было нялёгка.

За што яшчэ мне як акцёру, як дзелячы кіно не сорамна з непасрэдна беларускіх серыялаў, знятых за апошнія гады дзесяць?.. Можна, "Талаш" Сяргея Шульгі? Калі б нешта па-папраўдному зачапіла, згадаў бы імгненна, але...

Ці быў бы цікавы беларускаму гледачу серыял, зняты ў нас і створаны на аснове якой-небудзь замежнай літаратурнай асновы, пра якую-небудзь рэальную асобу? Чаму б і не? Усё зводзіцца, зноў-такі, да таго, як гэта зробіць. Таленавіты рэжысёр можа такога накруціць вакол, дапусцім, рамана паміж... Юрыем Гагарыным і... Лізаветай ІІ! А няздара самы нявінны, прамалінейны аповед можа зняць, нібы дрэнны дыпломнік. Чаму нашы сцэнарысты і рэжысёры не звяртаюцца да замежнага матэрыялу?.. Творчая баязлівасць, страх пайсці на эксперымент? Боязь цяжкасцей? Асцярога за сваё якое-нікое рэнаме, каб потым не выглядаць у вачах калег і гледачоў недарэчна?..

А ў мастацтве нельга баяцца! Можна, вядома, спасылацца на буджэт: маўляў, "Беларусьфільм" не пацягне такі праект. Аднак, я думаю, калі б была ідэя, неардынарная заяўка, хоць бы накід драматургічнага матэрыялу, сінопіс, хоць частка каманды, якая загарэлася б задумаць, то нават наша не самая багатая кінастудыя ў свеце... не адмовіла!.. Я па досведзе ведаю, калі ў чалавека ёсць задумка, калі ён яе рухае наперад, а не чакае манны нябеснай, то і прадзюсары знаходзяцца, і спонсары, і пляцоўка. Калі ж няма ўнутранага "Хачу!", гарэння, імпульсу, нічога чалавек не дасягне, ні ў якіх сферах. Ці ёсць у нас такія сцэнарысты, рэжысёры, здольныя на гэты "подзвіг"?.. Круціцца ў галаве два-тры прозвішчы... Яны — людзі таленавітыя. Магчыма, патрэбен час? Яблык павінен саспець...

Ці прыйдзе Жорж Сіменон на змену "Слядам Апосталаў"?

Я хацеў бы ў кіно сыграць што-небудзь... вострахарактарнае. Напэўна, якога-небудзь чэхаўскага персанажа. Нешта з Аверчанкі, Зошчанкі. У апошнія гады мне блізкія такія персанажы — з гумарам, блізі сам жанр сацыяльнай сатыры, кamedыі. З задавальненнем сыграў бы нешта з Булгакава. Цікава было б папрацаваць у рэжым ключы, гратэскавым. Таму мне зараз цікавы менавіта жанр, а не пэўны герой. З заходняй прозы... Гашэк, з яго шыкоўным Швейкам. Мне вельмі падабаюцца творы Рольфа Дала. Там такі смачны англійскі гумар! Можна, нешта "зрасцецца". А пакуль — прапанавалі ролю міліцыянта... Але як жа ўсё ж такі хочацца збегчы ад клішэ ды стэрэатыпаў!..

Рэжысёр Бутар: "Мару зняць "Радавых"..."

— Наша кіно фінансуецца практычна толькі беларускай дзяржавай, айчынныя камерцыйныя структуры ў працэсе кінавытворчасці ўдзельнічаюць вельмі рэдка. Адпаведна, грошы выдаткоўваюць на карціны, сцэнарыі якіх грунтуюцца на нашай літаратуры, на нашай гісторыі, або дзённе ў якіх адбываецца ў цяперашняй Беларусі. І гэта лагічна, калі дзяржава падтрымлівае ў першую чаргу ўсё нацыянальнае. Таму ў гэтым сэнсе айчыннаму кінематографу не цікавыя праекты, звязаныя не з нашай краінай.

Аляксандра БУТАР, рэжысёр, кліпмейкер:

Калі ж паспрабаваць пафантазіраваць, што нейкая прыватная кампанія вырашыла запусціць серыял, заснаваны на замежным матэрыяле, то перад яе ўладальнікамі адразу ж паўстае пытанне: а ці здолеюць яны вярнуць укладзеныя ў яго сродкі? Прасцей кажучы, ці здолеюць

прадаць серыял за мяжу (паколькі дэманстрацыя яго толькі на тэрыторыі Беларусі грошы не адаб'еш)? Напрыклад, прэм'ерны паказ апошняга айчыннага серыяла (на беларускую ж тэму) "Сляды Апосталаў", знятага, дарчы, дзяржавай сумесна з камерцыйнымі структурамі, адбыўся ў Расіі. А кожны серыял, набыты для паказу там, як і кожны расійскі прадукт, якую б якасць ён ні меў, змяшчае вельмі высокую колькасць тэлевізійнай рэкламы. Да таго ж, калі звернецца ўвагу на цэтры, то ўбачыце, што ў стварэнні такіх серыялаў нярэдка прымаюць удзел некалькі прыватных кампаній. А, калі гэта, дапусцім, літоўскі фільм, то ён, як правіла, ствараецца ў кааперацыі з некалькімі краінамі ЕС.

У нас жа няма ні рэкламшыкаў, якія б ішлі ў кінабізнес, ні самога прыватнага бізнесу, што фінансуе кіно на сталай аснове. Таму любому беларускаму тэлеканалу больш выгадна набыць гатовы замежны кінаконтэнт ды круціць яго, згодна з кантрактам, цягам пэўнага часу. У мяне была размова з вядомым айчынным тэлепрадзюсарам, які адкрыта сказаў: "Навошта мне марнаваць на вытворчасць адной нашай серыі 200 тысяч долараў, калі я магу купіць адну серыю "Сямнаццаці імгненняў вясны" за тысяччу? Гэты серыял дакладна паглядзяць!" Гэта значыць, свой прадукт у нашых умовах — справа дарагая, а неабходнай колькасці гледачоў, каб выдаткі можна было акупіць, няма...

Што ж да творчага боку пытання, то ў нас ёсць і сцэнарысты, і рэжысёры, якія маглі б, што называецца, "падняць" замежны матэрыял. Але, зноў-такі, ці будзе такі серыял цікавы замежнаму гледачу? Не факт... Усё роўна гэта будзе "наш" фільм, прапушчаны праз наш менталітэт. Не ўпэўнена, што "беларускі погляд" на іх літаратуру, іх персаналій падацца ім жа вартым увагі. Існуе маса прыкладаў такіх серыялаў, і поўнафарматных стужак, знятых у Амерыцы, у Еўропе на, скажам, рускую тэму, якія выклікаюць і іранічныя ўсмешкі, і здзіўленне. Мне здаецца, замежнай публіцы якраз было б цікава паглядзець на нас, як на экзотыку, убачыць праект, дзе раслапываецца пра невядомыя ім краіну і людзей, з нейкімі характэрнымі праблемамі. І мне самой нецікава здымаць серыял пра якую-небудзь Францыю, дзе я не нарадзілася, не жыла, якой не дыхала. Я зняла б такі фільм, дзе героюў Шэкспіра змясціла ў нашы рэаліі. Было б цікава стварыць сумесны серыял пра наш час, дзе сутыкаліся б культуры розных краін. Але задумы мае зараз пра зусім іншае: мару зняць "Радавых" Дударова, я б паспрабавала папрацаваць з Караткевічавымі "Каласамі пад сярпом тваім" — вось гэта атрымаўся б вялікі сумесны праект з Расіяй, Польшчай, Літвой, серыі на дванаццаць... Мне, перш за ўсё, цікавае тое месца, дзе я жыў, людзі, сярод якіх жыўу...

Такім чынам, мяркуючы па ўсім, не хутка мы з вамі дачакаемся серыяла, створанага на "Беларусьфільме", у якім прафесар Роберт Лэнгдан, прачнуўшыся аднойчы ў шпіталі, пачне ўспамінаць усё... Ці апінемся ў Канстанцінопалі — у самай гушчы прадастудынай рускай эміграцыі 20-х гадоў мінулага стагоддзя. Хутчэй за ўсё, а 19-й з хвілінамі па буднях будзем і надалей сачыць за прыгодамі якога-небудзь ценявога дзялка, які ўстаў на шлях выпраўлення, дзякуючы расійскім кінастудыям. У лепшым жа выпадку, налета, акурат да 70-годдзя Перамогі, чакаюць нас серыі чатыры найноўшага баевіка — пра часы Другой сусветнай, знятага ў родных павільёнах і на родных абсягах. З іншага боку, а яны нам патрэбны, серыяльныя аскары уайльды, шэрлакі ды іншыя марыны мнішак?..

Ці з'явіцца калі-небудзь у айчыннай тэлевізійнай прасторы герой, падобны на Шэрлака Уайльда ў выкананні Бенедыкта Камбербэтча?

ДЫПЛОМНІКІ

Пабывала на абароне дыпломных праектаў выпускнікоў кафедры касцюма і тэкстылю Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Выпуск — адметны. Перад мадэльерамі пастала цікавая і складаная задача: распрацоўка тэмы "Беларусь", пераасэнсаванне гістарычнай спадчыны і спроба стварыць сучаснае адзенне па традыцыйных прынцыпах. Гэта першы год на факультэце, калі ўвесь курс працаваў над адной тэмай — нацыянальнага касцюма.

Работа Віталіны Ткачовай.

Выход у кейпе адгукнецца?

Акрамя таго, за мэту было пастаўлена зрабіць адзенне насібельным і трондавым, каб яго было здымнае выйсці з под'юма ў жыццё. Часткі камплектаў павінны быць замяняльнымі. Па словах выкладчыкаў, гэтыя мэты былі дасягнуты.

Вытокі

Вядома, у беларускім нацыянальным касцюме выкарыстоўваліся толькі натуральныя тканіны. Увесь працэс — ад апрацоўкі сыравіны да стварэння вырабаў — праходзіў у хатніх умовах. Ужывалі валокны лёну, канопляў, скуры і воўны жывёл. Для афарбоўкі пражы таксама ішлі натуральныя фарбавальнікі: настой зёлка, лісце і кара дрэў, баглотная ружа. Лён стараліся не абразаць і шылі з палатна, памеры якога былі абмежаваны шырынёй ткацкага станка. З той прычыны касцюм характарызуецца цяснотасцю, маналітнасцю, а ўсялякія варыянты накладання частак атрымалі ўласны напрамак развіцця.

Вялікая ўвага надавалася канструктыўным асаблівасцям пашыву, ну, і, зразумела, нашаму арнаменту.

Эксперыменты

Складана ўявіць, як сучаснае адзенне можа быць працягам

A&B: Аўдыя & Відэа

Аўдыя

Гурт "The Glitchh", міні-альбом "Versus 0,001"

А: Чатыры кампазіцыі, дзе гучаць толькі барабаны ды гітара і трохі "дызайну". Канцэпцыя выклікае сімпатыю: тэмбры, абертоны, фарбы, малюнак колеры і адценняў...Цяпер застаецца яе

ні-альбоме чатыры інструментальныя кампазіцыі, дзе ўпор, у прыватнасці, робіцца на дэманстрацыю прафесійнай навывкаў артыстаў, што, як тое нярдка здараецца ў падобных праектах, на шкоду агульнаму канцэпту запісу не пайшоў. Зусім не. Нават пры адсутнасці пэтым і вырастае нешта цяснае. Для

канцэпцыі, што агучылі самі хлопцы, патрэба рухомая і ўчэпістая музычная думка, праца над фактурамі, паўзамі, музычнай формай, спалучэннямі тэмбраў, вялікая ўдумлівая праца над "фірмовым" саўнд-дэзайнам. А рэальныя гісторыі патрабуюць дэталёвай працы з выявамі, што нашым больш складана за абстрактнае мастацтва. Хоцца звярнуць увагу музыкантаў на колеры і адценняў...Цяпер застаецца яе

туры сакральнага мінімалізму, а ў музыцы сустрачае "канкрэтная музыка", пачынаючы з П'ера Шэфера, адкрывае Штохаўзана. Уданы!

В: Мінскі дует (гітара + ударныя ды ў дадатак — гукавыя эфекты) прапанаваў сплужахам у сваім ўвазе не столькі віртуозныя "папавы", колькі пытанні гуказдабчы, максімальнае выкарыстанне магчымасцей інструментаў. Аднак працэс пошуку сонсаў ідзе поўным ходам, што правільна! Увогуле, я разглядала б запіс хутэй, як рабочая матэрыяль, з якіх пэтым і вырастае нешта цяснае. Для

ні-альбоме чатыры інструментальныя кампазіцыі, дзе ўпор, у прыватнасці, робіцца на дэманстрацыю прафесійнай навывкаў артыстаў, што, як тое нярдка здараецца ў падобных праектах, на шкоду агульнаму канцэпту запісу не пайшоў. Зусім не. Нават пры адсутнасці пэтым і вырастае нешта цяснае. Для

двалі, усё гэтыя як бы імпрэвізацыйныя кавакі, сам рэліз не распадаецца на, скажам, "запілы" з дапусцім, брэй-камі, і самі музычныя тэмы. Гэта значыць, "мухі з катлетамі" тут суіснуюць у гармоніі. Па стылістыцы гэта жорстка, акцэнтаваны рок, з нойзавымі адценнямі, па ўнутранай філасофіі — урбаністычна-рамантычныя тэмы, фантазмагарычныя і сюррэалістычныя, з перадавальнічнай атмасферай, але — з "насталёгіяй па сапраўдным", з морам, травой, пяском, сонцам у сямейным альбоме. І дзесяць тут чапалевак — паміж мінулым і будучыняй свету, такога канкрэтнага і ўсё ж яшчэ з не памерлымі сапраўднымі пачуццямі...

Гурт "Не прислоняться The Band", альбом "На мяжы вымірання"

А: Відэачаае вартасць гэтага альбома — лёгкасць тэксту і музыкі, якія не напружваюць, і выканальніцтва, па слухаў — і не заўважыў, што менавіта. Даволі гнуткі падлеткавы вакал, пазбавлены індывідуальнасці, і вядома, злёгка гугнявы. Я баюся, музычнае гэта нават не мода. Гэта

Прынцып традыцыі vs. прынцып трэнда

Мадэль з палатнай пражы Ніпаілы Мірошэвіч.

вечча, прычым як з'явы святочнай, а не больш звыклай нам — цёмнай ды змрочнай. Наступныя вобразы на радзіліся на мяжы беларускай і японскай культуры. Дыплом, прысвечаны тканінам ручной работы, нечакана ператварыўся ў калекцыю адзення. Наступная, чорна-белая калекцыя прадэманстравала мноства метадаў аздаблення краю і апрацоўкі паверхні тканіны. Выкарыстаны модныя сёння перфарация і прынт. Перфарация на скуры адсылае нас да выцінанкі...

Працяг тэмы чытайце на старонкі 13.

Ірэна КАТВІЦКАЯ, спявачка, прадзюсар

сімулякр. І няма "фішак", якія маркіравалі б менавіта далезнага выканаўцу. Тэксты? Працягваем працаваць над імі, памятаем: даканаласць недзе наперадзе. Якесь запісу? Інструменты існуюць далёка за ватнай сцяной. Сапраўды, шкада, што студыю не выкарыстоўваюць як пляцоўку для эксперыментаў. Што маем? Хіба адны мінулы? Ёй ў якім разе! Пры запісе матэрыялу і працы ў студыі атрымлівае галоўнае: досвед і прафесійнае развіццё. Можна, аблігчыць фактуры аранжыроўкаў? "Уключаць" інструменты ў правільныя моманты, працаваць з паўзамі ды музычнымі формамі і, натуральна, доўга і ўпарта перабіраць варыянты саўнд-дэзайну. Разгрукіць кампазіцыі ад спойнага марафону, пакінуць больш інструментальныя прасторы для выразнасці. Разнастайць па-дзіцячы на-

У Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі адбылася прэм'ера "Пікавай дамы". Сёмай на нашай сцэне пастаноўка гэтай оперы П.Чайкоўскага можа лічыцца чарговым крокам на шляху засваення еўрапейскай рэжысуры: сваю версію прадставіў дырэктар Сафііскай оперы Пламен Каргалаў, які паўтара года таму скарэй нас на Калядным оперным форуме адметным працтаннем "Зігфрыда" Р.Вагнера.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сур'ёзна паставіўся да працы і дырэктар Андрэй Гіланяў, вядомы тонкай музычнасцю ў інтэрпрэтацыях розных стыляў. Ён уважліва прааналізаваў некалькі варыянтаў партытуры і клавіра, каб зразумець аўтарскую задуму кампазітара, пра што і паведамаў на прэс-канферэнцыі.

На той сустрэчы, якая традыцыйна папярэднічала прагляду, увогуле панавала атмасфера эйфарыі. У прэс-рэлізе і "жыўцом" рэжысёр распавядаў пра містычнасць дзеі, імкненне адлюстраваць стан Германа на мяжы рэальнасці і іррэальнасці. Сапісты з'яўлята дэзіліся ўражаннямі ад рэпетыцый, калі ўсе ўстапалі "ў камандзе", даючы адно аднаму парадзі. Навальвалі рэжысёра, які ні разу не павысіў голас. Журналісты пры гэтым размясцілі на сцэне, сярод джарашай апошняй карціны, і літаральна вымусілі апынуцца на месцы Германа: далі кожнаму фішку, загадалі паставіць яе на якую-небудзь карту — і пачалася гульні! Прычым праводзіў яе прафесійны круг?

Падобны "прапол" да спектакля міжволі выклікаў у памяці "Пікавую даму" Гродзенскага абласнога тэатра лялек (тым больш, што там выкарыстаны не толькі аднайменная апевесць Пушкіна, але і фрагменты оперы Чайкоўскага, а таксама ліставанне абодвух твораў). Перад тэатра лялек (тым больш, што там выкарыстаны не толькі аднайменная апевесць Пушкіна, але і фрагменты оперы Чайкоўскага, а таксама ліставанне абодвух твораў). Перад тэатра лялек (тым больш, што там выкарыстаны не толькі аднайменная апевесць Пушкіна, але і фрагменты оперы Чайкоўскага, а таксама ліставанне абодвух твораў). Перад тэатра лялек (тым больш, што там выкарыстаны не толькі аднайменная апевесць Пушкіна, але і фрагменты оперы Чайкоўскага, а таксама ліставанне абодвух твораў).

Але працягнуць цану гэтага крэатыву Вялікага мы, журналісты і крытыкі, зразумелі толькі на прэм'еры, калі пачалі адчуваць сябе ў тым жа хваравітым стане, што і Герман, які ўжо на пачатку оперы біяе тэральнасць і "прывіды" збалелай душы. Паводле рэжысёрскай канцэп-

цыі, правы псіхічнага захворвання героя пранізваюць сабой ледзь не ўсю дзею, пачынаючы са сцэны ў Летнім садзе. Пры гэтым іррэальныя фрагменты вырашаны ў тым жа "рэалістычным" ключы, што і астатнія. У выніку атрымліваецца нешта блізкае да сюррэалізму, перанесенае ў атмасферу экспрэсіянізму. Для даследчыкаў такі ход — прамая "падказка" параўнаць гэтую оперу з некаторымі сцэнічнымі творамі Р.Штрауса, правесці лінію развіцця да "Воцэка" А.Берга. А для гледачоў?

Незразумелым становіцца само каханне Лізы да Германа. Пры традыцыйным раскладзе гэтую маладую, неспрактыкаваную дзяўчыну зразумець было няякка, бо на адным полюсе знаходзіўся бездакорна становіцца, але стрымана халаднаваты князь Ялецкі, на другім — палкі, нястрыманы Герман, гатовы на самазбыццтва дзеля свайго каханья. У прэм'ерным спектаклі Ялецкага сляваў Уладзімір Пятроў — прыгожы, маладзавы, з высакароднымі манерамі, вельмі цёплым, пяшчотным барытонам. Германа — Сяргей Франкоўскі, апрануты ў чорны бала-

"...Дама"

хон, быццам "зняты" з пляча ці то Дэмана, ці то Квазімода, з моцным, але надта ўжо стомленым драматычным тэнарам, бо адзін "выцягваў" і абралына вымусілі апынуцца на месцы Германа: далі кожнаму фішку, загадалі паставіць яе на якую-небудзь карту — і пачалася гульні! Прычым праводзіў яе прафесійны круг?

Лізу ўвасаблялі Ніна Шарубіна і Настасся Максыяна (на прагне — Таццяна Гаўрылава), змацыйна малюючы усю трагедыю эмацыйнай дзяўчыны. Але адна дэталі у сцэне лі Канаўкі ўсё рэзка змяняе. Ліза трымае ў руках... чамадан. Намёк на тое, што яна гатова ісці за каханым у Сібір, калі пачаткам таго лягчэнага спектакля адзін з артыстаў праводзіць сістэму лекцыю пра асаблівасці картанчай гульні, прапануе сыграць, зрабіўшы сімвалічную стаўку, тлумачыць старадаўнія карацёжныя тэрміны.

Але працягнуць цану гэтага крэатыву Вялікага мы, журналісты і крытыкі, зразумелі толькі на прэм'еры, калі пачалі адчуваць сябе ў тым жа хваравітым стане, што і Герман, які ўжо на пачатку оперы біяе тэральнасць і "прывіды" збалелай душы. Паводле рэжысёрскай канцэп-

цыі, правы псіхічнага захворвання героя пранізваюць сабой ледзь не ўсю дзею, пачынаючы са сцэны ў Летнім садзе. Пры гэтым іррэальныя фрагменты вырашаны ў тым жа "рэалістычным" ключы, што і астатнія. У выніку атрымліваецца нешта блізкае да сюррэалізму, перанесенае ў атмасферу экспрэсіянізму. Для даследчыкаў такі ход — прамая "падказка" параўнаць гэтую оперу з некаторымі сцэнічнымі творамі Р.Штрауса, правесці лінію развіцця да "Воцэка" А.Берга. А для гледачоў? Незразумелым становіцца само каханне Лізы да Германа. Пры традыцыйным раскладзе гэтую маладую, неспрактыкаваную дзяўчыну зразумець было няякка, бо на адным полюсе знаходзіўся бездакорна становіцца, але стрымана халаднаваты князь Ялецкі, на другім — палкі, нястрыманы Герман, гатовы на самазбыццтва дзеля свайго каханья. У прэм'ерным спектаклі Ялецкага сляваў Уладзімір Пятроў — прыгожы, маладзавы, з высакароднымі манерамі, вельмі цёплым, пяшчотным барытонам. Германа — Сяргей Франкоўскі, апрануты ў чорны бала-

хон, быццам "зняты" з пляча ці то Дэмана, ці то Квазімода, з моцным, але надта ўжо стомленым драматычным тэнарам, бо адзін "выцягваў" і абралына вымусілі апынуцца на месцы Германа: далі кожнаму фішку, загадалі паставіць яе на якую-небудзь карту — і пачалася гульні! Прычым праводзіў яе прафесійны круг? Лізу ўвасаблялі Ніна Шарубіна і Настасся Максыяна (на прагне — Таццяна Гаўрылава), змацыйна малюючы усю трагедыю эмацыйнай дзяўчыны. Але адна дэталі у сцэне лі Канаўкі ўсё рэзка змяняе. Ліза трымае ў руках... чамадан. Намёк на тое, што яна гатова ісці за каханым у Сібір, калі пачаткам таго лягчэнага спектакля адзін з артыстаў праводзіць сістэму лекцыю пра асаблівасці картанчай гульні, прапануе сыграць, зрабіўшы сімвалічную стаўку, тлумачыць старадаўнія карацёжныя тэрміны. Але працягнуць цану гэтага крэатыву Вялікага мы, журналісты і крытыкі, зразумелі толькі на прэм'еры, калі пачалі адчуваць сябе ў тым жа хваравітым стане, што і Герман, які ўжо на пачатку оперы біяе тэральнасць і "прывіды" збалелай душы. Паводле рэжысёрскай канцэп-

Бамадн: опера, балет

Сцэна з спектакля "Юлія Александрэвіч" Іванішвілі.

ў піку?

Калі небяспрэчнасць — падарунак?

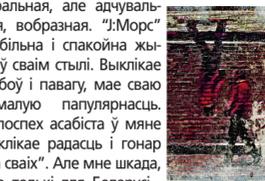
контрасты святла і змроку, акварэлі і алея, стылізацыі пастаралі XVIII стагоддзя і драматызму канца XIX-га. Як шмат страчвае ад гэтага музыка! Сцэнаграфія Аляксандра Касцючніка ўяўляе з сябе вельмікальня ўсталявання чорныя прамавугольныя паралелепіпеды з часткова люстраной паверхняй, якія то насуваюцца на герояў, быццам сціскаючы іх у пецярбургскія "дварака-лодзежа", то крыху адсоўваюцца, даючы магчымасць "уздыкнуцца". Дый сам рух гэтых прамавугольных у першай сцэне, дый што застаецца артысту рабіць далей? Ці, можа, спектакль пачынаецца быццам бы тэатра і ў далейшым дзея — перадамыротны ўспаміны героя? Але такі ход ніяк не падмацаваны ні сцэнічна, ні нават у выкладзеным сціслым змесце (у лібрэце, змешчаным на сайце тэатра і ў праграмы, гэтыя дзі іншыя неадназначныя моманты прапушчаны).

Колькі ні гаварыліся на прэс-канферэнцыі, што пастаноўка ідзе следам за музыкой, і спектаклі — усё наадаварот. Дырэктар, намагаючыся дасягнуць гармоніі паміж "чуо" і "бачу", максімальна "мікшыруе" як "Inomarki". Тут — шэсць старых, але перазнасных кампазіцый, і столькі ж навінак. Матэрыяль альбома — руска-англамоўны. Асобныя меламамы і спецыялісты па-ранейшаму лічаць калектыў па рангу "кавер-бэндаў", ставячыся ў сувязі з гэтым да яго з некаторым пагарды. Сапраўды, "Іншамаркі" пачыналі з "рымэйкаў", дый цяпер іх выконваюць, але "Vox Mira" — іншая. І, ужо павеце мне ці паслухайце самі, аўтарская трэкі — добры! Нягледзячы на тое, што асабіста скругулензья і музычна адукаваныя з крыху адкрытыя і тут схаваныя ды, на іх погляд, відэачаае эмацыйнага адчування, адкрытыя не хапае голасу ў кульмінацыя. А пра што спяваецца? Набор прыгожых слоў, якія за адсутнасцю сувязі паміж імі лёгка перагортваюцца ў калейдаскопе. А пра што спяваецца? Набор прыгожых слоў, якія за адсутнасцю сувязі паміж імі лёгка перагортваюцца ў калейдаскопе. А пра што спяваецца? Набор прыгожых слоў, якія за адсутнасцю сувязі паміж імі лёгка перагортваюцца ў калейдаскопе. А пра што спяваецца? Набор прыгожых слоў, якія за адсутнасцю сувязі паміж імі лёгка перагортваюцца ў калейдаскопе.

Гурт "J:Морс", альбом "Фотаздымкі 2003 — 2014"

А: Такім чынам, адзінаццаць кампазіцый, напісаных у розны час. Праважына вывераны аранжыроўкі, якісны саўнд-дэзайн, выдатная якасць запісу. Прафесійная праца з вобразамі, асабіста ў кампазіцыі "Web-дызайн (swing version)" — такая ўтульная, як... пакой акцёра, трохі лячэна-тэатральная, вобразная. "J:Морс" стабільна і спакойна жыць у сваім стылі. Выклікае любоў і павагу, мае сваю немалую папулярнасць. А поспех асабіста ў мяне выклікае радаасць і гонар "за сваіх". Але мне шкада, што толькі для Беларусі... А чаму? Можна, з інфраструктурай нешта не так? А можа, як кажуць біёлагі, "зменлівасць" — запог жыццявання віду, а ў цэлым праца — гэткае трохі "ню-рок-рэтра". І пасля таго, як гэта будзе выглядаць з міжстывялым інкрустацыямі: неакласік, харавая фактуры, мадальны джэз, і, вядома, этна, асаб-

ліва вакальнае аплікацыі! Я выбіраю "зменлівасць" нават і ў рамках улюбёнага кірунку. В: А вось і анонс будучага вялікага вяртання! Ужо калытавы і легендарны гурт, які радаваў апошнімі гадамі толькі радкімі афіцыйнымі канцэртамі, заўваў пачобны праект "Нафта", часткова змяніў за гэты час склад і менеджмент, рыхтуе да выпуску новую праграму. А пакуль дорыць альбом радкі і нявыдадзеныя тракы, дама, "жывыя" ды іншыя версіі ды такія рапыртаў, як, да атральнага, але адчуальнага, вобразнага. "J:Морс" стабільна і спакойна жыць у сваім стылі. Выклікае любоў і павагу, мае сваю немалую папулярнасць. А поспех асабіста ў мяне выклікае радаасць і гонар "за сваіх". Але мне шкада, што толькі для Беларусі... А чаму? Можна, з інфраструктурай нешта не так? А можа, як кажуць біёлагі, "зменлівасць" — запог жыццявання віду, а ў цэлым праца — гэткае трохі "ню-рок-рэтра". І пасля таго, як гэта будзе выглядаць з міжстывялым інкрустацыямі: неакласік, харавая фактуры, мадальны джэз, і, вядома, этна, асаб-

прыкладу, дарожка "Піва" і "Web-дзайн" або "Анёлы не спяць" — кампазіцыя, запісаная сумесна з хорам "Фэст". Натуральна, зборнік атрымаўся рознастайны (накопкі падшоў вызначэнне даставаальна да таго, што робіць калектыў). Пры ўсім маім роўным стаўленні да Уладзіміра Пугача & К; рэліз, і для мяне стаў чаркай фірмовага бальзаму, у адрозненне ад многіх музычных "вадкасцей", вымушана праглынуты мною за апошняй гады...

Сталічныя "кніжніцы": інфарма- цыйны "вакуум", японская мова і па сто чытачоў штодня

Але ж і без спонсарскай дапамогі працы ў бібліятэцы хапае. Акрамя звычайнай — кнігавыдачы — тут шмат увагі надаюць многім кірункам дзейнасці. Да прыкладу, пры бібліятэцы створана літаратурная студыя "Малінаўскія галасы", якую часцяком наведваюць знакамітыя беларускія літаратары. І вынік падобнага ўзаемадзеяння — даволі важкі: мне давядзецца пагартыць з дзясятка зборнікаў, выдадзеных у апошнія гады, дзе змяшчаліся вершаваныя спробы падлеткаў-малінаўцаў".

Яшчэ адзін кірунак працы звязаны са здаровым ладам жыцця. Гэта не толькі выстаўкі адпаведнай літаратуры, гутаркі ды лекцыі ад спецыялістаў, але і паказ ляльчых спектакляў, пад час якіх маленькім чытачам распавядаюць пра шкоду курэння, пра неабходнасць

надта вялікія, і таму многія кнігі размяшчаюцца ў калідоры ды проста ля кабінета загадчыка...

"А кнігі — крадуць"

Пра такую ж самую, "плошчавую", праблему казалі мне і ў іншай "кніжніцы", што месціцца ў новым мікрараёне Мінска "Брылевічы". Па словах загадчыка бібліятэкі № 22 Наталлі Ярашэвіч, пры пабудове іхняй установы культуры было спраектавана толькі адно невялікае кнігасховішча. Таму цяпер, улічваючы значнае павелічэнне фондаў, кнігі фактычна няма куды ставіць. Даводзіцца пакаціць іх на абанеменцы, што, пагадзіцца, не надта добра: бывае, выданні банальна крадуць несумленныя чытачы...

за мінулы год бібліятэкары зарабілі на іх больш чым 25 мільёнаў рублёў. Акрам ксеракопіі і раздрукоўкі, няблага запатрабаваны прыём заказу на канкрэтнае выданне з фондаў бібліятэкі: усяго за тысячу рублёў любы ахвотны можа замовіць сабе ўпадабаную кніжку па тэлефоне, не баючыся, што яе не будзе ў наяўнасці, калі ён завітае ў бібліятэку. Па словах бібліятэкара Вольгі Зуевай, асаблівым попытам з беларускіх аўтараў карыстаюцца кнігі Васіля Быкава ды Івана Мележа, з замежных — Кліффарда Саймака, Рэя Брэдберы, Габрыэля Гарсія Маркеса. Ну і, зразумела, яшчэ адным лідарам па запыхах з'яўляюцца творы Аляксандры Марынінай.

На базе бібліятэкі ладзіць свае пасяджэнні літаратурны клуб "Шчырасць", адбываюцца шматлікія ме-

ны "вакуум" у адносінах да мінскіх бібліятэк будзе зольшага запойны. Але мае планы былі раптоўна перакрэслены.

Не, на мяне не абрынуўся дождж з градам, не атрымаў я і сонечнага ўдару ці ўдару ад вулічнага злодзея, які перахапіў з маіх рук дыктафон ды фотаапарат... Справа ў тым, што ў бібліятэцы № 4 мне банальна... не далі дазволу літаральна на ўсё: ні на тое, каб паздымаць, ні на тое, каб пагутарыць з чытачамі, ні на тое, каб напісаць пра дзейнасць бібліятэкі... Сітуацыя, пагадзіцца, вельмі дзіўная. І нават смешная, як быццам бібліятэка — гэта сакрэтны аб'ект, у які можна зайсці толькі "абранна".

Паспрабую расставесці ўсё так, як было. Зайшоўшы ў бібліятэку, пастануць у дзверы загадчыка. Але, як патлумачылі супрацоўнікі ўстано-

Уваход летам забаронены!

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Што да спонсараў ды мецэнатаў, дык іх у бібліятэцы, на жаль, пакуль няма. Бо лічыць за мецэнацтва атрымманне ў дар кніг ад чытачоў наўрад ці будзе правільным. Хаця ўстанове культуры шмат чым дапамаглі фундатары з японскага дабрачыннага фонду "Чыра", якія закупілі для Інфармацыйнага цэнтра японскай культуры мэблю, а для бібліятэкі - камп'ютарныя сталы ды выставачныя стэлажы. Праўда, тая дапамога аказвалася ўжо даўнавата, таму, як адзначыла Вольга Адамовіч, пошук мецэнатаў працягваецца...

Письменнікі старыя ды маладыя

Шукаюць сваіх спонсараў і ў яшчэ адной дзіцячай бібліятэцы Мінска — № 15, што размешчана ў мікрараёне "Малінаўка". Загадчык установы Ірына Дзевалтоўская ўжо неадночы хадзіла на прыём да дырэктары аднаго з беларускіх банкаў, шукала прыватных бізнесменаў ды проста неабыхавых людзей, якія фінансава дапамаглі б рэалізаваць шэраг цікавых бібліятэчных праектаў, ды пакуль што нікога не знайшла. "Але я не адчайваюся, — запэўніла мяне Ірына Анатольеўна. — Калі стукнецца — заўсёды адчыняцца..."

займацца спортам... Пастановікі, дарэчы, ладзяцца супрацоўнікамі Міжнароднай дабрачыннай арганізацыі "Сафія", што даўно сябруе з Дзіцячай бібліятэкай...

Па словах Ірыны Дзевалтоўскай, кадравыя пытанне яе не надта хваляе: штат — поўнаасцю ўкамплэктаваны, а ў дырэктарскім нататніку запісаны тэлефоны некалькіх людзей, якія маюць цікавасць да бібліятэчнай працы. Такі, так бы мовіць, кадравы міні-рэзерв, які дазваляе пачуваць сябе ўпэўнена ў любых абставінах, нават пад час летніх адпачынкаў. "Але галоўнае, на маю думку, — каб гэтыя людзі не проста прыходзілі да мяне на працу, а маглі тварыць, каб любілі сваю справу, — кажа Ірына Анатольеўна. — Бо, пагадзіцца, з творчымі ды неабыхавымі людзьмі працаваць нашмат лягчэй". Як па мне, дык цалкам слушны падыход да кадравай праблемы.

Напрыканцы — вось пра што. Бібліятэка месціцца ў будынку, дзе "кватаруюць" разнастайныя "жыхары": аптэка, крамы гаспадарчых тавараў, адзення, абутку і гэтак далей. Але, як кажа Ірына Дзевалтоўская, такое "сужыццё" ў адным будынку, на яе погляд, — толькі карыснае: многія, ідучы ў краму або аптэку, завітаюць і ў бібліятэку. Іншая справа, што плошчы, на якіх месціцца ўстанова культуры, — не

Але гэта, мабыць, адзіная праблема, якая паўстае перад новай установай культуры ў новым мікрараёне Мінска. Супрацоўнікаў тут хапае, усе яны — высокакваліфікаваныя. Матэрыяльная база, як кажуць, — таксама "на ўзроўні": утульныя і светлыя памяшканні, у якіх ёсць і камп'ютары, і новыя стэлажы, і навічкі сталы ды крэслы, ксеракс, прынтар, мультыпраектар і тэлевізар. Словам, усё, што патрэбна для паспяховай працы чытачоў.

А іх тут, гэтых чытачоў — прычым як школьнікаў, так і дарослых, — даволі шмат. Кожны дзень сюды завітаюць вышэй сотні чалавек, прычым дзесяць-дваццаць з іх — новыя чытачы. Попытам карыстаюцца і платныя паслугі, таму

рапрыемствы, адно з якіх, прысвечанае 45-годдзю з часу адкрыцця Мемарыяльнага комплексу "Хатынь", заспеў і я. У лекцыйнай зале ўстановы культуры, як кажуць, і яблыку не было дзе ўпасці, але ж, як зазначыла Наталля Ярашэвіч, такое ў іх бывае часта...

Без дазволу — нельга!

Далей мой шлях ляжаў у мікрараён "Чырвоны Бор", у якім, дарэчы, жыве адзін з супрацоўнікаў "К". Пасля наведання бібліятэкі № 4 імя М.В. Гоголя, планаваў скіравацца на Лагойскі трыбунал, у бібліятэку № 17, а таксама — у бібліятэку № 11, якая ў мікрараёне "Чыжоўка"... Думалася, што такім чынам інфармацый-

вы культуры, кіраўніца знаходзілася ў адпачынку, а без яе ці без ейнага дазволу паказваць або нешта расказваць пра дзейнасць бібліятэкі яны не будуць.

Спачатку здзівіўся: а навошта патрэбен дазвол, каб расставесці пра сваю ж бібліятэку? Гэта ж такая ўдача: не трэба нічога пісаць, самахоць прыйшоў журналіст рэспубліканскага выдання, які і напіша, і пагутарыць з усімі, і сфатаграфуе!... Да таго ж, у першай наведанай мной бібліятэцы ва Уруччы, дзе таксама загадчык быў у адпачынку, ніякіх пытанняў увогуле не ўзнікла — мне ўсё адразу паказалі ды распавялі.

Але ж прадоўжы свой расповед. Праз некаторы час, з дапамогай

На людным месцы

3 9 па 12 ліпеня ў вёсцы Шыпілавічы Любанскага раёна ў рамках рэгіянальнага Фэстывалю традыцыйнай культуры "Пятроўскі фэст" ладзіліся разнастайныя мерапрыемствы, прысвечаныя старадаўнім танцам, абрадавым спевам, традыцыйнай кухні, нацыянальным строям у іх лакальных варыяцыях.

ЛЮБАНШЧЫНА

Для гасцей фэстывалю штодзень праводзіліся майстар-класы ў рамках школы побытавых танцаў "Пятровіца". Мастацкі кіраўнік узорнага фальклорнага гурта "Верабейкі" Сяргей Выскварка дзяліўся вопытам з моладдзю, якая з'ехалася з розных куткоў Беларусі. Былі і гасці з суседняй Расіі — цэлая танцавальная група пад кіраўніцтвам харэографа Ільі Ахрамеева. У гэтым годзе на "Пятровіцы" былі развучаны полька-бабачка, лявоніха, кадрыля з п'яці каленаў і многія іншыя танцы.

Танцавальная вечарына ў в. Камуна.

Этнадыскатка з полькай-бабачкай

Паміж танцавальнымі заняткамі ўдзельнікі наведвалі суседнія вёскі, дзе вывучалі мясцовыя формы традыцыйнай культуры, знаёміліся з носьбітамі фальклору, каштавалі беларускія прысмакі, спрабавалі свае сілы ў народных раёмствах. А пасля насычанага дня ладзілі для жыхароў вёскі сапраўдныя этнадыскатэкі з жывой музыкай і стара-

даўнімі беларускімі танцамі ды вясёлымі прыпеўкамі.

Ідэя такога фэсту нарадзілася на падставе Пятроўскага кірмашу, які праводзіўся ў вёсцы яшчэ колькі дзесяцігоддзяў таму. У памяць пра гэтае свята жыхары Шыпілавічаў віншуюць адно аднаго з Петраком, збіраюцца за агульным сталом. Як патлумачыла ініцыятар "Пятроўскага

фэсту" Настасся Кухарэнка, ёй хацелася адродзіць тую добрую традыцыю, павіншаваць сваіх аднавяскоўцаў, запрасіць гасцей. Тады яна і прапанавала Сяргею Выскварку, у калектыве якога займалася некалькі гадоў, стаць мастацкім кіраўніком фэсту, а бацькі дзяўчыны пагадзіліся размяшчаць прыезджых на сваім падворку, гатаваць для іх ежу...

Вось так, за чатыры гады свайго існавання, Пятроўскі фэст сабраў аматараў беларускага фальклору з Расіі, Украіны, Літвы...

На жаль, статус рэгіянальнага фэстывалю не дазваляе разгарнуцца арганізатарам, запрасіць больш за трыццаць-сорак чалавек. Таму масавай рэкламы пра фэст вы не знойдзеце: звесткі пра ўмовы і тэрміны правядзення свята распаўсюджваліся праз сацыяльныя сеткі ды асабістыя кантакты з арганізатарамі. Але такая "камернасць" надае фэсту своеасаблівы шарм: адбываецца поўнае паглыбленне ў традыцыйную беларускую культуру. Удзельнікі начуваюць на духмяным сене, абедаюць і вячэруюць праходзячы пад адкрытым небам, меню складаецца з простых і такіх "родных" кожнаму беларусу страў: бульба, расольнік...

Асабіста мяне ўразіў момант, які падкрэсліў кансалідуруючую ролю такіх мерапрыемстваў: на вечарыне ў вёсцы Камуна беларускія аматары фальклору танчылі ўкраінскі народны танец, якому іх навучылі рускія харэографы...

Настасся КОМЛІК-ЯМАЦІНА, вядучы метадыст па фальклору Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці

мабільнага, здолеў усталяваць кантакт з Аленай Курбатавай, загадчыкам бібліятэкі. Яна вельмі абрадавалася майму званку, сцвярджаючы, што шмат цікавага магла б распавесці пра дзейнасць сваёй установы (на жаль, толькі па тэлефоне, бо знаходзілася, па яе словах, у іншым горадзе), пра супрацоўніцтва з малдаўскай (калі я правільна зразумеў) дыяспарай, пра шматлікія бібліятэчныя праекты. Але, зноў-такі, паўтарыла незразумелую для мяне просьбу атрымаць дазвол цяпер ужо ў яе кіраўніцтва — дырэктара Цэнтралізаванай сістэмы публічных бібліятэк Мінска Алены Кубышкінай. Маўляў, як дадуць дазвол — я і пагутары з вамі падрабязна, і скажу сваім супрацоўнікам, каб правялі вас па бібліятэцы ды паказалі ўсё, што хочаце.

Пасля падобнай размовы, прызнаюся шчыра, хацеў сысці з гэтай бібліятэкі адразу і ніколі сюды не вяртацца. Але ж нездарма многія кажуць, што я ўпарты. Таму, зрабіўшы пару ўздыхаў па сістэме індыйскіх ёгаў ды суняўшы крыху пульс у скронях, патэлефановаў, як мяне і прасілі, Алене Кубышкінай.

Ізноў ветліва патлумачыў сітуацыю, спадзеючыся на яе хуткае вырашэнне. Але спадзяваўся дарэмна. Не перадаючы ўвесь змест сваёй гутаркі ў калідоры бібліятэкі № 4, скажу толькі адно: дазвол так і не быў атрыманы. Да таго ж, напрыканцы гутаркі шанюная Алена Віктараўна сказала, што яна супраць таго, каб я ў ліпені і жніўні, пад час летніх адпачынкаў, хадзіў па бібліятэках. Вось восенню, зімой ці вясной — калі ласка.

Я ж, у сваю чаргу, спытаў толькі адно: ці можна будзе надрукаваць у газеце вось гэтыя ейныя словы. Алена Кубышкіна сказала: друкуйце. Што ж, друкуем.

Не трэба, мабыць, і тлумачыць, што мне як журналісту ад таго "недазволу" — як кажуць, ні холадна, ні спякотна. Выйшаў на вуліцу, сфатаграфоваў зvonку будынак бібліятэкі (спадзяюся, на гэта пытаць згоды ў кіраўніцтва не трэба было), набыў халоднага квасу ды пашыбаваў у рэдакцыю. Так і не дазнаўшыся пра цікавыя бібліятэчныя праекты ды пра супрацоўніцтва з дыяспарай...

Не буду казаць пра тое, што, адмовіўшыся прадаставіць інфармацыю журналістам, сталічныя бібліятэкары парушылі Закон Рэспублікі Беларусь "Аб сродках масавай інфармацыі" Нагадаем, у прыватнасці, толькі адно

з палажэнняў артыкула 34: "У сувязі з выкананнем прафесійных абавязкаў журналіст мае права: збіраць, запітваць і атрымліваць інфармацыю ад дзяржаўных органаў [...]". Засяроджуся вось на чым. Бібліятэка № 4, як і іншыя, якія планаваў наведаць, але так і не наведаў у гэты дзень, адсяца да Цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк горада Мінска. Публічных — значыць, згодна са слоўнікамі, грамадскіх, тых, што знаходзяцца ў распараджэнні грамадства, усталяваны дзеля грамадства, не прыватных. Але ж, прабачце, у чым праявілася гэтая публічнасць у апісаным мной выпадку? У забароне журналісту профільнага дзяржаўнага выдання выканаць заданне рэдакцыі ды распавесці чытачам газеты пра дзейнасць установы культуры?

...Ішоў у рэдакцыю і шкадаваў толькі аб тым, што той інфармацыйны "вакуум", пра які я пісаў на пачатку артыкула, запоўніць мне давалося не напоўніцу. Але непакоіць не толькі гэта. Вельмі хвалююся, ці не атрымае якое-небудзь пакаранне Наталля Ярашэвіч, загадчык бібліятэкі ў Брылевічах, якая пусціла мяне ў сваю ўстанову культуры, не пытаючыся дазволу ў свайго кіраўніцтва, у той жа Алены Кубышкінай, бо, як вядома, бібліятэка № 22 — гэта таксама яе "парафія". Шчыра кажучы, спадзяюся, што ўсё для Наталлі Ярашэвіч абыдзецца добра, без санкцый ды пакаранняў.

І апошняе. Шчыра кажучы, пасля такога "прыёму" наўрад ці захочацца яшчэ раз калі-небудзь напісаць пра дзейнасць мінскіх публічных бібліятэк. Што ж, буду хадзіць па дзі-

або Як не прайсці ў бібліятэку?

Чытачы бібліятэкі № 22 у Брылевічах.

Тое самае фото экстрэму бібліятэкі № 4 у Чырвоным Бароў.

■ Каментарыі з нагоды

— Журналістаў мы гатовы вітаць іх у сваіх бібліятэках у любую пару года, — пракаментавала мае высновы па выніках наведвання сталічных "кніжніц" дырэктар Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска Таццяна ШВЕД. — Бо разумеем, што ў наш час нават бібліятэкам патрэбна рэклама, патрэбна, каб са старонак друкаваных і электронных СМІ гучала інфармацыя пра нашу дзейнасць. Да прыкладу, штогод 1 чэрвеня, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, мы ладзім у парку Горкага акцыю "Чытай-сталіца", пад час якой робім прэзентацыі ўсіх сваіх бібліятэк, раздаём улёткі дзецям ды іх бацькам пра тое, дзе ў іхнім раёне знаходзіцца дзіцячая бібліятэка, у якія часы яна працуе, і гэтак далей. А яшчэ нашы біб-

ліятэкары выпраўляюцца ў новыя ці пабудаваныя нядаўна дамы Мінска, каб данесці інфармацыю пра ўласную дзейнасць.

Што да кадраў, дык касцяк высокакваліфікаваных спецыялістаў у нашай сістэме на сёння існуе, і ён даволі неблагі. Мы пастаянна адпраўляем супрацоўнікаў на курсы павышэння кваліфікацыі альбо прапануем атрымаць вышэйшую адукацыю, няхай сабе і завочную. А яшчэ напрыканцы кожнага навучальнага года прысутнічаю на размеркаванні выпускнікоў з Універсітэта культуры і мастацтваў. Да прыкладу, сёлета, з 1 жніўня, да нас прыйдзе восем маладых спецыялістаў. А ўсяго ў сістэме працуе 180 бібліятэкараў.

Плошчаў у нас сапраўды бракуе. Вось і вы заўважылі, што бібліятэка ва Уруччы

нашмат больш просторная, чым у Малаінаўцы. На жаль, падобных сітуацый па сістэме хапае. Але, нягледзячы на гэта, кожная з 18 бібліятэк мае сваё аблічча, свае праекты. Напрыклад, мне падабаецца праект бібліятэкі № 5 ва Уруччы пад назвай "Лепшая жанчына Першамайскага раёна", а ў бібліятэкараў з Малаінаўкі — тое, як яны ладзяць спектаклі для маленькіх чытачоў, прапагандуючы здаровы лад жыцця. Так што прыходзіць ў нашы бібліятэкі! Напісаць будзе пра што!..

Зразумела, распавесці пра ўсё ў невялікім каментарыі немагчыма, таму дамовіліся з дырэктарам Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк сустрэцца яшчэ раз і пагутарыць больш падрабязна. Чакайце інтэрв'ю з Таццянай Швед у наступных нумарах "К".

І апошняе. Літаральна перад выхадам артыкула перастраўся ў Міністэрстве культуры з начальнікам упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Наталляй ЗАДЗЯРКОЎСКАЙ. І, натуральна, не мог не распавесці ёй пра апісаную вышэй сітуацыю.

Як адзначыла суразмоўца, такога, канешне ж, быць не павінна. Тым больш, бібліятэка № 4 — публічная. Але, мяркуючы начальнік упраўлення, дадзены выпадак — адзінаквы: зазвычай бібліятэкары з прывязнасцю ставяцца да журналістаў, асабліва — з галіновага выдання Міністэрства культуры Беларусі. Напрыканцы нашай гутаркі Наталля Іванаўна паабяцала пагаварыць на гэтую тэму з кіраўніцтвам бібліятэчнай сферы Мінска, і запэўніла, што такіх праблем не ўзнікне. Што ж, будзем на гэта спадзявацца.

На людным месцы

Навучальная праграма па музычна-тэарэтычных дысцыплінах ДШМ уключае некалькі прадметаў, адным з якіх з'яўляецца "Музычная літаратура". Цягам года прысвячаць ўрокі толькі праграмным патрабаванням, канешне ж, можна. Але... У школе мастацтваў № 3 Барані працуе Кацярына Ігнацьева, якая пастаянна шукае — і знаходзіць! — новыя шляхі ў выкладанні музычнай літаратуры. А пасляховы ўдзел у міжнародных конкурсах для настаўніцы і яе вучняў стаў неад'емнай часткай жыцця.

БАРАНЬ

Мультымедыійныя праекты Кацярыны Аляксандраўны "Тэст "Жыццё і творчасць Гайдна", "Рымскі-Корсакаў". Сімфанічная сюіта "Шахаразада" атрымалі сертыфікаты ўсерасійскіх семінараў для выкладчыкаў ДМШ і ДШМ і студэнтаў аддзяленняў "Інфарматызацыя і візуалізацыя музычных дысцыплін". Больш за тое: праект

Шукае і знаходзіць

Сабіна Бацькова, настаўнік Кацярына Ігнацьева, Настасся Калініна.

"Шахаразада" ўнесены ва Усерасійскі электронны фонд інфармацыйных рэсурсаў па прадметах музычных і мастацкіх школ.

Вясной на III Навукова-практычнай канферэнцыі "Навуковая дыскусія: актуальныя праблемы адукацыі, навукі і тэхнікі", што праходзіла ў Данецку, Ігнацьева прадставіла артыкул "Мультымедыійны праект як від творчай дзейнасці навучэнцаў ДШМ"

(стварэнне відэароліка), а таксама выступіла на чарговых Машэраўскіх чытаннях у Віцебску з артыкулам пра стварэнне прэзентацыі па прадмеце "Музычная літаратура".

Хіба ж дзіва, што за апошнія чатыры месяцы выхаванцы настаўніцы атрымалі сем дыпламаў на міжнародных конкурсах ды фестывалях?..

Наталля ЛАТЫШАВА,
настаўнік ДШМ № 3

Бяспека жыцця

Цягам года з дзецьмі і падлеткамі ладзіцца шэраг мерапрыемстваў, скіраваных на засваенне асноў бяспечнай жыццядзейнасці. Колькасць такіх акцый, разнапланавых і маштабных, пастаянна павялічваецца. Днямі ў сталічным кінатэатры "Кастрычнік" быў рэалізаваны прафілактычны праект "Канікулы без дыму і агню".

Без дыму і агню

У мерапрыемстве бралі ўдзел члены Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных, работнікі Савецкага раённага аддзела па надзвычайных сітуацыях, Таварыства выратавання на вадзе. Дзецям былі раздадзены ўлёткі-памяткі па пажарнай бяспецы. Праводзіліся віктарыны па АБЖ, абмяркоўваліся тэматычныя сітуацыйныя задачы, дэманстраваліся навучальныя відэафільмы...

За бягучы год у Беларусі зафіксавана больш за тры тысячы пажараў, на якіх загінула 368 чалавек, у тым ліку 9 дзяцей. За гэтымі лічбамі — боль і адчай тых, хто перажыў трагедыю...

Ці ведаеце вы формулу бяспекі? Яна простая: трэба прадабачыць бяду, па магчымасці пазбегнуць яе, дзейнічаць рашуча, змагацца да апошняга. А небяспечных сітуацый вакол нас няма. Амаль усе пажары бываюць спачатку невялікімі, іх лёгка затушыць. Пра гэта і ішла гаворка ў "Кастрычніку". Кожны з нас адказвае за тое, каб дома, на працы было як мага менш парушэнняў пажарнай бяспекі.

Таццяна БЫЧАНОК,
спецыяліст групы прапаганды і навучання
Савецкага РАНС Мінска

Тактыка культурнага развіцця

Сёння сарыентуемца на канкрэтную дэталізацыю і распавядзем пра тактыку раённага аддзела, а дакладней — аб практыцы ажыццяўлення асобна ўзятых творчых праектаў. У дадзеным выпадку сацыялізацыя падлеткаў з абмежаванымі магчымасцямі праз інклюзіўную творчасць — стратэгія. Тактыка — правядзенне Міжнароднага фестывалю-конкурсу інклюзіўнай творчасці дзяцей і моладзі "Пад крыламі Арыёна", што пройдзе ў Кобрыне з 31 ліпеня па 6 жніўня.

Яўген РАГІН

Сацыялізацыя праз інклюзію

Што такое інклюзіўная творчасць? Тая, у працэсе якой чалавек, незалежна ад таго, падобны ён па здольнасцях на іншых ці не, можа гарантавана праявіць свой талент. Пагадзіцеся, стварэнне ўмоў для гэтага — задача не для пачаткоўца ў культуры. Больш за тое: без шчырасці і далікатнасці нічога апрача шкоды тут не атрымаецца. Ці не таму аналагічных мерапрыемстваў у нас — да крыўднага мала? Прынамсі, "К" пра іх піша прыкладна раз на год — з нагоды.

— Будзем спадзявацца, перыядычнасць гэтая будзе больш частай, — кажа начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Кобрынскага райвыканкама Надзея Жук.

У чым складанасць правядзення канкрэтна ўзятага фестывалю-конкурсу? У тым, што ладзіцца ён у два этапы. Першы адбыўся летась у Лідзе і меў статус рэспубліканскага. Ініцыятыва правядзення належыла прадпрыемствам і мамам дзяцей з фізічнымі недахопамі. На фінальныя мерапрыемствы дзякуючы знаёмству з арганізатарамі трапіла і Надзея Жук. Акцыя мела розгалас. Другі яе этап было вырашана правесці ў Кобрыне ў новым — міжнародным — фестывальным статусе.

Наколькі гэта было "проста" зрабіць, ведаюць толькі ў аддзеле, якім кіруе Надзея Жук. Па яе словах, дадатную ролю ў выбары месца правядзення Першага Міжнароднага фэсту інклюзіўнай творчасці адыграла спрыяльная інфраструктура горада. Палац культуры, гарадскі парк, школа мастацтваў (менавіта тут пройдуць конкурсныя выступленні) абсталяваны як мае быць для таго, каб

дзеці і моладзь з абмежаванымі магчымасцямі пачувалі сябе максімальна камфортна. Далей гаворка пойдзе пра тэхналогію "фестывалюўтварэння", якую мы распачалі ў мінулым нумары "К" пад рубрыкай "Форум"...

Кобрынскі райвыканкам выступіў сузаснавальнікам акцыі. Для інфармацыйнага яе забеспячэння, як распавядае Надзея Жук, напоўніцу была выкарыстана інтэрнэт-прасторы. Яе асваенне на аддзелаўскіх узроўнях, дарэчы, становіцца ўсё больш выніковым. Дзякуючы інфармацыйным старанням работнікаў культуры Кобрына на фэсце з'яўляюцца 67 удзельнікаў ва ўзросце ад 7 да 23 гадоў з Літвы, Расіі, Чэхіі, Казахстана, Польшчы, Эстоніі, Украіны, Расіі і Беларусі.

Надзея Жук сцвярджае, што на фестывалю-конкурсе "Пад крыламі Арыёна" будзе створаны аптымальны сацыяльна-маральны клімат для абмену творчым досведам і ўстанаўлення цеснага стасункаў паміж дзецьмі і моладдзю розных краін, незалежна ад іх веравызнання, сацстатуса і стану здароўя.

Жыць удзельнікі фэсту будуць у інтэрнатах трох кобрынскіх каледжаў. Паслуга — безахварная. Спонсары забяспечваюць бясплатнае харчаванне. Аналагічным чынам мясцовыя ўлады вырашылі і пытанне з транспартам... Мерапрыемства падаецца ўнікальным яшчэ і таму, што праблемы развіцця інклюзіўнай творчасці, сацыялізацыі часткі грамадства будуць агучваць, у тым ліку, і самі ўдзельнікі фэсту — дзеці і моладзь з абмежаванымі магчымасцямі. Яны па вартасці лічаць сябе крэатыўнай часткай соцыуму і не жадаюць абмяжоўвацца ў натуральных для паўнацэннага грамадства правах...

Вось і ўся канкрэтыка пра канкрэтны фестываль у Кобрыне. Але ж варта падумаць пра тое, што людзі з абмежаванымі магчымасцямі ёсць ці не ў кожным раёне Беларусі. А вось колькі паўнацэннае іх уцягненне ў культурны кантэнт аграгарадкоў, мястэчак і райцэнтраў? Тут нават пандусы да бібліятэчных ды клубных устаноў створаны далёка не паўсюль... На ўласныя вочы бачыў, як у адной з вёсак маладзёны неслі на руках у клуб свайго таварыша разам з інваліднай каляскай... Інакш кажучы, прастора для развіцця аддзелаўскай стратэгіі і тактыкі — самая неабмежаваная. А па парады звяртайцеся ў Кобрын!..

Пётр ЛАПО, дырэктар Фундаментальнай бібліятэкі БДУ:

— Тэме будучыні бібліятэкі прысвечана большая частка прафесійных дыскусій як у друкаваных прафесійных бібліятэчных выданнях, так і ў сацыяльных сетках. І, безумоўна, адказ на пытанне "Ці патрэбна перафарматаваць бібліятэчную справу?" толькі адзін: "Трэба". Больш за тое, гэта ўжо робіцца, у тым ліку і ў Беларусі. Ёсць і пэўныя тэарэтычныя напрацоўкі і даволі шматлікія практычныя прыклады. Усе выказаныя аўтарамі артыкула ідэі ды пажаданні нахонт форм абслугоўвання будучай бібліятэкі ўжо рэалізаваны, але, на жаль, недастаткова відавочна ў нашай беларускай рэчаіснасці. Чаму так? Таму што, як агульнавядома, ёсць два ключавыя фактары вырашэння любой праблемы: грошы і кадры. Прычым грошы вызначаюць і кадры. Калі паглядзець на сусветную "карту" бібліятэчнай справы, то мы ўбачым, што найбольшага росквіту бібліятэчныя сеткі дасягнулі ў эканамічна багатых краінах. Будуць грошы — будуць бібліятэкі-"мары" і ў Беларусі. Чым, напрыклад, горшая за замежныя Нацыянальная бібліятэка Беларусі ў плане памяшканняў, абсталявання ці прапанаваных ёю інфармацыйна-бібліятэчных паслуг? Нічым.

Я згодзен з Інай Юрык нахонт таго, што павінен быць сацзаказ да бібліятэк з боку грамадства, ці, больш дакладна, — з боку дзяржавы. І перш за ўсё не дзеля таго, каб бібліятэкі ў Беларусі сталі лепшымі, а дзеля таго, каб сацыяльнае, эканамічнае і духоўнае жыццё ў краіне пастаянна паляпшалася. Лагічны ланцуг абгрунтавання гэтага меркавання вельмі прасты. Усім сваімі дасягненнямі чалавецтва абавязана свайму інтэлекту. І каб яго захоўваць, падтрымліваць ды развіваць, і былі створаны бібліятэкі. Звычайна кажучы, што бібліятэкі з'явіліся тысячагоддзі таму як следства вынаходніцтва чалавецтвам пісьменства, але пісьменства было толькі сродкам фіксавання, захавання і перадачы ідэй, інфармацыі ды ведаў — інтэлектуальнага патэнцыялу грамадства. Сродкі гэтыя рабіліся ўсё больш эфектыўнымі (кнігадрукаванне, камп'ютарныя сеткі), а бібліятэкі ў залежнасці ад іх трансфармаваліся. Але іх сацыяльна сутнасць заўсёды заставалася нязменнай: нарощванне інтэлектуальнага патэнцыялу краіны. Цяжка ўявіць сабе з'яўленне якіх-небудзь карысных для грамадства

інавацый без выкарыстання інтэлекту. Таксама паколькі бібліятэка — дзяржаўная ўстанова (а не бывае дзяржаўны бэд-аэрагіі), то бібліятэка з'яўляецца і ідэалагічнай установай грамадства. Пра гэтыя адметныя сацыяльныя функцыі бібліятэк добра ведалі, і таму развіццё апошніх актыўна падтрымлівалі і фараоны ў старажытным Егіпце, і цары ды імператары ў старажытных грэчаскай айкумене і Рыме, і каралі ў еўрапейскіх дзяржавах у часы Рэфармацыі, і езуіты, пачынаючы з часу стварэння свайго ордэна ў XVI стагоддзі, і дзяржаўныя ўлады ў Вялікабрытаніі ды ЗША, пачынаючы з сярэдзіны XIX стагоддзя, а ў Савецкай Расіі — з 1920 года...

Бібліятэка — гэта таксама і ўстанова культуры, установа, якая павінна садзейнічаць пастаяннаму павышэнню ўзроўню культуры (і, адпаведна, якасці) ва ўсіх кірунках жыцця і дзейнасці (у тым ліку вытворчай) грамадзяніна.

На мой погляд, адэкватнае разуменне пералічаных сацыяльных функцый бібліятэкі дзяржаўнымі ўладамі дапамагло б апошнім праймаць больш праявіць прырытэты і вызначыць тэрміны пры фарміраванні сацыяльнага заказу да бібліятэкі ды знайсці патрэбныя фінансавыя сродкі для яго выканання. А ўсё астатняе, як кажучы, "справа тэхнікі", тым больш, што прыкладаў таго, якой павінна быць бібліятэка будучага, хапае.

інавацый без выкарыстання інтэлекту. Таксама паколькі бібліятэка — дзяржаўная ўстанова (а не бывае дзяржаўны бэд-аэрагіі), то бібліятэка з'яўляецца і ідэалагічнай установай грамадства. Пра гэтыя адметныя сацыяльныя функцыі бібліятэк добра ведалі, і таму развіццё апошніх актыўна падтрымлівалі і фараоны ў старажытным Егіпце, і цары ды імператары ў старажытных грэчаскай айкумене і Рыме, і каралі ў еўрапейскіх дзяржавах у часы Рэфармацыі, і езуіты, пачынаючы з часу стварэння свайго ордэна ў XVI стагоддзі, і дзяржаўныя ўлады ў Вялікабрытаніі ды ЗША, пачынаючы з сярэдзіны XIX стагоддзя, а ў Савецкай Расіі — з 1920 года...

Бібліятэка — гэта таксама і ўстанова культуры, установа, якая павінна садзейнічаць пастаяннаму павышэнню ўзроўню культуры (і, адпаведна, якасці) ва ўсіх кірунках жыцця і дзейнасці (у тым ліку вытворчай) грамадзяніна.

На мой погляд, адэкватнае разуменне пералічаных сацыяльных функцый бібліятэкі дзяржаўнымі

А бібліятэка будучыні вам не патрэбная?

Працяг дыскусіі

ўладамі дапамагло б апошнім праймаць больш праявіць прырытэты і вызначыць тэрміны пры фарміраванні сацыяльнага заказу да бібліятэкі ды знайсці патрэбныя фінансавыя сродкі для яго выканання. А ўсё астатняе, як кажучы, "справа тэхнікі", тым больш, што прыкладаў таго, якой павінна быць бібліятэка будучага, хапае.

Іна ЮРЫК, намеснік дырэктара Навуковай бібліятэкі БНТУ, намеснік старшыні ББА:

— Усе гэтыя праблемы вельмі актыўна абмяркоўваюцца на бібліятэчных форумах. Вось ужо амаль дзесяць гадоў я ў Беларуская бібліятэчная асацыяцыя ладзіць для бібліятэкараў паездкі ў бібліятэкі Еўропы з мэтай вывучэння іх досведу працы. Але, на вялікі жаль, немагчыма гэты досвед цалкам адптаваць да нашых умоў. І, як правільна адзначыла Наталля Свірыда ў № 26, многія нашы праблемы не ў тым, што мы не ведаем, якой павінна быць сучасная бібліятэка, а ў тым, што бібліятэка, з'яўляючыся некамерцыйнай арганізацыяй, вельмі моцна залежыць ад знешняга фінансавання. Гэта адбіваецца на фондах, памяшканнях, тэрмінах укаранення інавацый, кваліфікацыі кадравага складу і г.д. Ёсць яшчэ і іншая праблема — камунікацыі. Бо місія бібліятэкі ў інфармацыйным грамадстве не змяняецца. Яна, як і раней, паклікана задавальняць інфармацыйныя патрэбы і забяспечваць сацыяльныя камунікацыі. Але варта ўлічваць, што ў эпоху інфармацыйных тэхналогій бібліятэка перастала быць адзіным інфармацыйным цэнтрам і цэнтрам прасоўвання ды падтрымкі чытання. У яе з'явілася шмат канкурэнтаў, якія прадастаўляюць пад-

А бібліятэка будучыні вам не патрэбная?

Пачатак дыскусіі паклаў артыкул у № 24, дзе журналісты "К" падзяліліся сваім бачаннем будучыні бібліятэк. А ўжо ў № 26 былі апублікаваны першыя меркаванні чытачоў. Сёння — працяг гаворкі на актуальную тэму.

А бібліятэка будучыні вам не патрэбная?

обныя бібліятэчныя паслугі. Акрамя таго, са з'яўленнем сацыяльных медыя чытачы шлі туды для абмеркавання чытання, кнігі і г.д. Праблема "нечытання" перабольшана. Існуе дастаткова даследаванняў, якія пацвярджаюць, што людзі як чыталі, так і чытаюць, у тым ліку і моладзь. Доказам таму — велізарная колькасць груп і стэронак у сацыяльных сетках, звязаных з чытаннем і кнігай, якія налічваюць сотні тысяч актыўных удзельнікаў; запатрабаванасць электронных тэкстаў і іншае. Змяняць трэба камунікацыю з чытачамі, са СМІ, з грамадствам у цэлым. У сваю чаргу, і ў грамадства павінен быць сацзаказ на бібліятэкі. Здаецца, з гэтым у нас праблема...

Алена РЫБЧЫНСКАЯ, старшы навуковы супрацоўнік аддзела сацыяльнай сферы НДЭІ Мінэканомікі:

— Ёсць пра што казаць з нагоды артыкулаў. Шматпластавы матэрыял, але вельмі спадабалася меркаванне Наталлі Свірыда. Яе пытанні вельмі актуальныя. Чаму ж гэтыя праблемы не выказваюцца на прамежкавых атэстацыях або справаздачах ва ўпраўленнях, нарэшце, прэтэнзіі не адрасуюцца Міністэрству культуры? Пытанню шмат, але хто здольны не, не вырашаць, а хаця б абмяркоўваць, каб праз спрэчку дайсці да праўды?.. Ці гэтыя меркаванні засакрэчваюцца? Калі я праглядаю газету "Культура", складваецца ўражанне, што шэраг праблем ёсць толькі ў журналістаў. Ім не аб'якчылі і сама культура, і яе работнікі... Вось толькі няма ніякай рэакцыі ад тых, ад каго ўсе гэтыя пытанні залежаць... Ау! Навука, кіраўнікі, уключыцеся ў размову, бо гэта — ваша рэпутацыя, ваш аўтарытэт пастаўлены на кон.

ФОТОФАКТ Музей Чорнага — хутка. Да адкрыцця рыхтуецца Музей Кузьмы Чорнага ў Цімкавічах, што на Капыльшчыне. Пасля капітальнага рамонт, які адбыўся з канца 2012 года, у будынку размесцяцца новыя экспазіцыі, дзе будуць прадстаўлены арыгінальныя матэрыялы з фонду Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (яго філіялам і з'яўляецца Музей Кузьмы Чорнага). Сярод іх — асабістыя рэчы пісьменніка, ягонае паліто, Біблія на беларускай мове, якую чытала маці класіка, аўтэнтычны стол 1930-х. Узноўяць і інтэр'ер кабінета пісьменніка. А распавяла пра гэта загадык філіяла Людміла Ніжэвіч. Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Культура пачалася з...

...усведамлення сваіх каранёў!

ТЭКСТ
Зінаіда КАМАРОЎСКАЯ, дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

Мне даспадобы лацінскае выслоўе "Заўжды шануй сляды мінулага".

Я гэта кажу як спецыяліст, які працуе ў музейнай сферы з 1975-га. Дваццаць сем з паловай гадоў — у Музеі Коласа. Гэтая асоба ўяўляецца мне ўзорам, калі хочаце — эталонам сумленнага творцы і культурнага чалавека. Якраз беларуская нацыянальная традыцыя, побытавая і культурная, вызначыла ягоныя жыццё і творчасць. Базавымі чыннікамі творчасці Якуба Коласа былі маральныя прыწყыпы і веды, атрыманыя ад бацькоў, добрая адукацыя і сяброўскія стасункі з выдатнымі асобамі свайго часу. Чынікаў — тры, але першасны ўсё ж такі — сямейная традыцыя. Менавіта ў сям'і Колас навучыўся ладзіць з людзьмі, памяркоўна ставіцца да апанентаў, не пераходзіць мяжу, за якой канфлікт перарастае ў варажасць. Гэта, лічу, і ёсць галоўныя якасці чалавека культурнага.

Мо на побытавым узроўні многія лічаць, што жыццё да культуры найпростага дачынення не мае. Побыт, праца — гэта адно, а культура — маўляў, іншае, надзвычайнае, нахшталт, у нядзелю схадзіць на канцэрт ці ў музей. А калі культура — штодня, дык хіба толькі для артыстаў, мастакоў, а не для звычайных людзей...

Так, ёсць культура як прафесія. Але насамрэч гэтае разуменне куды шырэйшае. Высокая кваліфікацыя ў навуцы ці на вытворчасці немагчыма без культурнага чынніка. Тое ж датычыцца якой заўгодна сферы дзейнасці. А пачынаецца культура, нагадаю, з усведамлення сваіх каранёў і шанавання мінуўшчыны.

60 — 70 гадоў таму не толькі для сталых людзей, але і для моладзі былі зразумелыя тыя рэчы, з'явы, рэаліі, што адлюстраваны ў творах Купалы і Коласа. Сёння ж наведвальнікам музея, асабліва моладзь, здаецца, часам больш цікавіць не творчасць Якуба Коласа, а экзатычнасць захаванага ў нашых сценах побыту сярэдзіны мінулага стагоддзя. Бо для свайго часу асабняк, які дзяржава прадставіла класіку, быў узорам утульнасці і рэспектабельнасці. Зрэшты, не так важна, што канкрэтна напачатку чапляе вока гледача. Няхай гэта будзе побыт. Але на тое і патрэбны музейшчыкі, каб потым скіраваць увагу наведвальніка на рэчы насамрэч важныя — на творчасць асобы, якой мемарыяльны музей прысвечаны.

Музей пры гэтым не павінен становіцца забаўляльным цэнтрам: тады людзі не разумеюць каштоўнасці рэчаў і дакументаў, якія тут захоўваюцца. Калі перабольшыць з тэхнічным аснашчэннем, страчваецца аўра (асабліва гэта датычыцца мемарыяльных музеяў), знікае ілюзія спыненага часу, што надае пэўную містычнасць прасторы. Віртуальнасць не можа замяніць пачуцця далучанасці да чагосяці вельмі важнага. Між тым, музеі ўсё больш і больш становяцца віртуальнымі, а разам з імі і культура губляе ў пэўным сэнсе матэрыяльны грунт...

Прынцып традыцыі vs. прынцып трэнда

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 8.)

Колеравае рашэнне калекцыі абумоўлена традыцыйнымі тканінамі, якімі карысталіся беларусы цягам стагоддзяў, строямі Палескага рэгіёна, Давід-Гарадка, а таксама колерамі нашай восені. Збольшага гэта натуральныя адценні: шэры, малочны, балотны, шэра-блакітны, вохрысты, чорны, чырвоны, бэжавы...

У аснове формы і сілуэта калекцыі — чысціня, графічнасць і маналітнасць. Сілуэты пераважна прамыя, трапецыяпадобныя, абраныя пасля аналізу гістарычнага верхняга мужчынскага і жаночага адзення.

Калі бяруць на працу маладога мадэльера, то патрабуюць ад яго, каб ён быў адразу і класным канструктарам, і тэхнолагам. І пры гэтым каб ён быў мегакрэатыўны, каб генерыраваў ідэі, якія тут жа прынясуць камерцыйны вынік. А такое немагчыма.

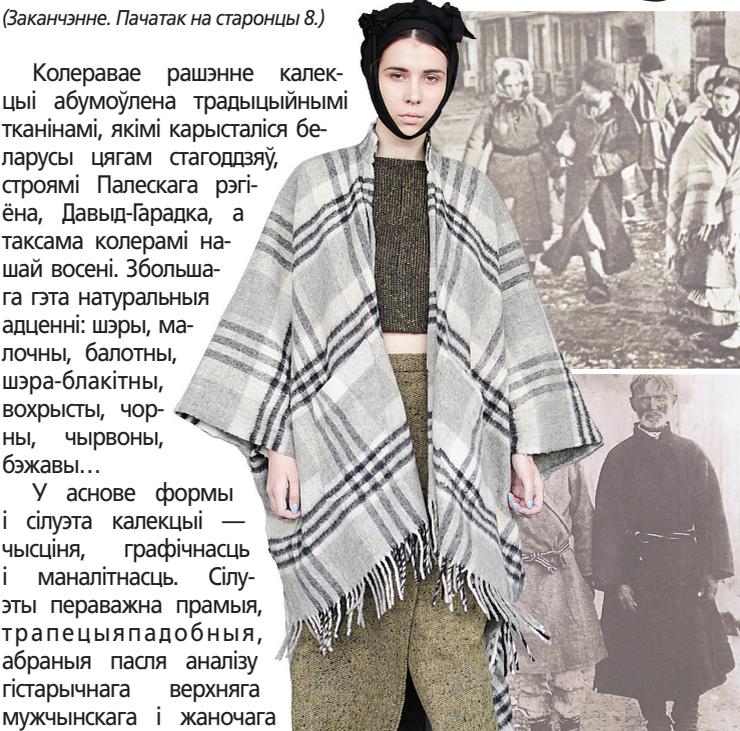
Прататыпам кейпу і паліто ў двух вобразах калекцыі стала ахінанка, вельмі распаўсюджаная на Палессі, а таксама ў іншых рэгіёнах краіны, якую наслі жанчыны. Ахінанка часта мела клятасты арнамент. Выкладчыкі адзначылі ўдалы ход праектавання жаночага паліто "а-ля з мужчынскага пляча": вобраз жанчыны падаецца больш пшчотным і чуллівым.

Дэталі

Пра дэталі працэсу падрыхтоўкі да абароны ды перспектывы маладых талентаў удалося распытаць дацэнта кафедры і кіраўніка некаторых дыпломных праектаў Таццяну Злоцкую.

— Большасць студэнтаў ставіцца скептычна да тэмы "беларускі касцюм", яны прыходзяць да нас такімі, — кажа выкладчык. — Гады ж навучання змяняюць іх стаўленне. Да таго ж яны бачаць, што праца з

Выхад у кейпе адгукнецца?

З фатаграфічнага матэрыялу даследаванняў.

нацыянальным касцюмам мае высокі патэнцыял для ўдзелу ў міжнародных конкурсах. Жюры заўсёды адзначае работы, якія маюць этнічны складнік. У нашага выпуску высокія творчыя і камерцыйныя перспектывы. Максімальна раскрыты кодавыя, знакавыя напрамкі беларускага касцюма, каларыстычны шэраг, пластычныя асаблівасці касцюма, атмасфера і кантэпцыя стылю...

Але важнае пытанне: куды ж пойдучы працаваць нашы таленавітыя юныя мадэльеры? Яно засталася без адказу. Па словах спадарыні Злоцкай, наша галоўная праблема сёння — адсутнасць сувязі дызайнераў адзення з вытворцамі. На абарону дыпламаў не прыходзяць зацікаўленыя ў свежых кадрах прадстаўнікі швейных фабрык. Прадпрыемствы не жадаюць бачыць студэнтаў нават на вытворчай практыцы. Веды ж апошніх уяўляюць з сябе вельмі сыры прадукт і патрабуюць тэхнічнай адаптацыі: у дапамогу студэнту трэба вылучыць канструктара і тэхнолага. Ніхто не хоча марнаваць час і, адпаведна, грошы на прадукт, які, магчыма, пойдзе ў вытворчасць, а магчыма, і не. Калі бяруць на працу маладога мадэльера, то

Работы Марыі Мароз. Калекцыя "Рэха". / Фота аўтара

патрабуюць ад яго, каб ён быў адразу і класным канструктарам, і тэхнолагам. І пры гэтым, каб ён быў мегакрэатыўны, каб генерыраваў ідэі, якія тут жа прынясуць камерцыйны вынік. А такое немагчыма. І пры гэтым спецыяліст павінен выкарыстоўваць тое, з чым прадпрыемства ўжо працуе. У выніку, яго работа зводзіцца да пераробак колеравай палітры і да працы з фурнітурай. А дзе крэатыў? Па вялікім рахунку, ад спецыяліста пачынаюць патрабаваць перапрафілявання...

Праблемы

Магчыма сцэна эксперыментальнай працы мусяць быць. Нездарма ж раней на ўсіх дзяржаўных прадпрыемствах былі эксперыментальныя цэхі. Працу са студэнтамі і маладымі спецыялістамі трэба ўвесці ў план работы дзяржаўных вытворцаў. Без гэтага мы не прасунемся далей. У першыя гады працы пасля ўніверсітэта малады талент гарыць справай, яго перапаўняюць эмоцыі, натхненне б'е гаючай крыніцай, ёсць жаданне працаваць, ёсць высокая мэты і ідэалы. Гэты каштоўны час трэба ўкладаць у нашу будучыню.

Студэнты і маладыя спецыялісты добра справіліся б з праектаваннем касцюмаў для святочных мерапрыемстваў (амаль на кожным ёсць вядучыя ці асобы, якія, напрыклад, выходзяць на сцэну і дораць кветкі).

Яшчэ адна праблема палягае ў недасканалай апрацоўцы лёну для адзення. Лён — наш улюбёны матэрыял. Колеравая палітра айчынных камбінатаў уражае разнастайнасцю, але як было б добра наладзіць вытворчасць лёну з дадаткамі сінтэтычных валокнаў! Праблема скамячанасці была б вырашана, што значна пашырыла б мадэльны шэраг адзення з лёну і яго якасць.

Перспектыва

Перспектывы прафесіі аказаліся не такімі вясёлымі. А так хочацца верыць, што энергія юнацтва, талент і прафесійныя навыкі разам з цікавасцю да гісторыі запоўняць нашы крамы сапраўды прыгожым сучасным адзеннем з нацыянальным характарам!..

Аляксандра БАЯРЫНА, архітэктурны антраполог, сябра Беларускага саюза дызайнераў

ТЭКСТ

Да 75-годдзя з дня нараджэння славадзкіх землякаў — Чэслава Нэмэна, ураджэнца Старых Васілішак, што на Шчучыншчыне, — працягваем даследаванне кантактаў артыстаў ансамбля "Песняры", найперш яго "залатога складу", з гэтым рок-музыкантам, кампазітарам, паэтам, мастаком. Месцам першай сустрэчы ў 1971-м, нагадаем, стаў польскі горад Сопат, дзе і ладзіцца славадзкі фестываль песні. Але сёння працягваем друкаваць успаміны ўжо не ўдзельнікаў той сустрэчы. Так, "Песняры" розных скліканняў таксама мелі, хай часцяком і выпадковыя, стасункі з Нэмэнам.

Ігар Палівода (злева) і Валеры Дайнэка. / Фрагмент з фота Юрыя ІВАНОВА канца 1970-х.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Што сказаў Дайнэка?

Аповед заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Валеры Дайнэкі (вакаліст, альтист і аранжыроўшчык "Песняроў" у 1977-м — 1992-м) цікавы не толькі "калянемнаўскімі" успамінамі і згадкамі пра "музычную сітуацыю" 1970-х. Валеры Дайнэка даў цікавыя музыказнаўчыя ацэнкі творчасці Нэмэна, правёў шэраг адметных паралелей.

Дарэчы, сярод твораў, выкананых самім Валерыем Дайнэкам, ёсць і інтэрпрэтацыі песень Чэслава Нэмэна "Jednego serca" ды "Obok nas", запісаныя для трыб'юта, падрыхтаванага эстрадным аркестрам "Капрыз" Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы (больш падрабязна пра запіс альбома — у аповедзе Уладзіміра Ткачэнкі). Прызнацца, пачуўшы першую з іх яшчэ ў дэма-фрагменце, чарговы раз пераканаўся: для гэтага беларускага спевака, падаецца, няма мяжы далікатнай дакладнасці ў выкананні

як эксперыментальных рэчаў для ягонага спеўнага ампула, так і, карыстаючыся музычнай тэрміналогіяй, "стандартаў". Карацей, у выкананні "Jednego serca" ў пэўных фрагментах мне чуўся сам Нэмэн.

— Гісторыя з выкананнем "Jednego serca", — кажа Дайнэка, — пачалася яшчэ за некалькі гадоў да прыходу ў "Песняры", калі я выступаў у гурце пад кіраўніцтвам Валянціна Бадзьярава, а гэтая каманда сябрала з "Вясёлымі рабяткамі". Неяк у Гродне апынуліся два калектывы разам, і перад канцэртам я разгаварыўся ў калідорчыку з Аляксандрам Барыкіным пра польскую эстраду і Чэслава Нэмэна ў прыватнасці. У тым холе я праспяваў яму кавалачак "Jednego serca". Барыкін кажа мне: "Слухай, у цябе так класна атрымалася Нэмэна заспяваць..." З таго часу карцела выканаць твор у сваёй манеры. Удалося гэта ажыццявіць у праекце "Капрызу". Запісаў апрох "Jednego serca" яшчэ і "Obok nas". Адносна першай работы скажу: мара здзейснілася, бо праспяваў менавіта з джазавым аркестрам. А вось "Obok nas" давялося вывучыць, хаця ў яе прыўнёс, больш ярскава выканальніцкае бачанне. Увогуле, аранжыроўкі праекта маглі быць нават больш свабоднымі, бо век названых твораў немалы. Але даводзілася спяваць часам "капейка ў капейку", як Нэмэн. Паколькі кампазіцыі развучаў дома, то пэўныя моманты расчуў недакладна. Тады ў студыі гукарэжысёр Васіль Нікалаеня ставіў мне фрагмент фразы Чэслава, і я тут жа яе начыста выконваў... Найбо-

Невядомыя сустрэчы легенд

Нэмэн пад час інтэрв'ю ў Палацы спорту ў 1976-м. / Фота Канстанціна НЕТЫЛІВА

льш жа шкадую, што альбом да гэтага часу так і не атрымаў масавы тыраж...

Цяпер жа — аповед Валеры Дайнэкі пра "нэмэнаўскія" ўражанні 1970-х.

— "Песняры" часта, і не па адным дні, у тыя гады гастралювалі па паўднёвых кропках СССР, таму бралі з сабой сем'і і ладзілі адпачынак паміж канцэртамі. Мы хадзілі і на выступленні іншых артыстаў-гастралёраў. Тады, у 1979-м, працавалі на адной пляцоўцы з Чэславам Нэмэнам, і ведаю, што хтосьці з нашых хлопцаў падыходзіў да яго пасля выступлення, гутарыў з ім, паколькі яны былі знаёмыя. І вось што цікава: мне ўжо тады падавалася, нібыта Нэмэн я выдатна ведаў ды разумее, хоць і не быў знаёмы з ім асабіста. Мяркую, мы ў нечым падобныя. Можа, калі б па-

знаёміліся тады, у 1979-м, і далей кантактавалі-таварышавалі б. Усё ж жылі доўгі час у адной рэспубліцы...

Памятаю час феерычнага з'яўлення Нэмэна на небасхіле, насычаным выканаўцамі з сацкраін. І хаця я, мае сябры слухалі збольшага заходнікаў, ім былі ўражаны. Наогул, падавалася, што ў той невялікай, па сутнасці, Польшчы, музыкантаў больш, чым ва ўсёй Еўропе! І яму пашанцавала ў гэтай этнічна роднаснай яму краіне заняць выдатнае месца. На той час хадзіла "мулька", нібыта яго запрашалі ў свой склад "Blood, Sweat & Tears". І я верыў у гэта, а праз гады высветлілася, што так і было насамрэч!

Ведаючы негрыцянскую музыку, знайшоў падобнасць ў галасах Чэслава Нэмэна і Отыса Рэдзінга: скажам, манера плаўнага правядзення, расцягвання на фарцісіма некаторых

Нэмэн, наколькі я ведаю, быў асобай даволі замкнёнай, чалавекам, які "варыцца" ў сваёй творчай кухні. Асабіста мне далёка не заўжды падабалася ягонае музыцыраванне на інструментах, якіх на сцэне аказвалася багата: тут "Hammond", там — іншыя клавшы... Але як "тэхнар" ён сапраўды ўражваў, спалучаючы гукі і пераключаючы розныя педалі, магнітафоны. Мы чулі на тым сочинскім канцэрце значна больш інструментаў, чым бачылі на сцэне ва ўдзельнікаў ягонага ансамбля. А выконваў ён тады працяглыя кампазіцыі, дзе часцяком уступаў з вакальнай партыяй у поўнай цішыні. Мо шараговаму гледачу і было сумнавата пад час выступлення: ягоная музыка сапраўды даволі складаная. Мяркую, такая ж праграма была і ў Мінску пад час турне верасня 1979 года. Сочынскі ж канцэрт пачынаўся ўжо ў цемры на

У творчасці Нэмэна матывы беларускага меласу калі і ёсць, дык яны вельмі падобныя на польскія — і наадварот. Памежка, што яшчэ сказаць... Палякі маглі размаўляць па-беларуску альбо па-руску, а беларусы, адпаведна, — па-польску. Так што тэрытарыяльная прыналежнасць мае свой адбітак: само паветра, моўная плынь уплываюць на чалавека, тым больш — у дзяцінстве...

Што сказаў бы Палівода?

Нагадаем, яшчэ ў першай частцы гэтага артыкула мы прыгадвалі першы буйны матэрыял пра Чэслава Нэмэна, напісаны музычным крытыкам Дзмітрыем Падбярэзскім у 2004 годзе, дзе, у прыватнасці, згадалася пра кантакты Нэмэна, у прыватнасці, з Уладзімірам Мулявіным ды Ігарам Паліводам — удзельнікамі "Песняроў". Брак гэтага свярджэння — адсутнасць рэальнай фактаграфіі.

Патэлефанаваў першай жонцы Ігара Паліводы Валянціне. Яна пра канкрэтныя стасункі паміж творцамі нічога не ведае, але тое, што ў фанатэцы Ігара Ігаравіча былі альбомы Чэслава Нэмэна, — факт, як і тое, што будучы кампазітар і яго першая жонка (аднакурснікі, дарэчы) слухалі музыку нашага земляка яшчэ на студэнцкай лаўцы. Праўда, спадарыня Валянціна выказала такую здагадку: маўляў, Палівода ў свой час наведваў Польшчу, дык хто выключае, што там магла быць сустрэча?

Каб высветліць, ці мелі ўсё ж месца кантакты Нэмэна і Паліводы, звязаўся і з удавой нашага славадзкі кампазітара Вольгай Пятроўнай — захавальніцай ягонай музычнай ды эпістальнай спадчыны. "Паколькі падрабязна ведаю ягоныя дзённікі, то магу амаль упэўнена сказаць, што непасрэдных згадак пра Нэмэна там няма. Урэшце, і ў нашых размовах гэтае імя відавочна магло паўставаць, але наконце канкрэтыкі..." Тым не менш, Вольга Палівода занатавала цікавыя ў кантэксце тэмы даты і аб'яцала даць адказ праз колькі дзён. Так і адбылося. Але навін перагляд дзённіка не прынёс: "Скажам, у 1979-м Ігар сапраўды прыгавявае выезд "Песняроў" у Сочы, але пра сустрэчу з Нэмэнам не кажа нічога", — паведаміла мне Вольга Палівода.

Што сказаў Ткачэнка?

Яшчэ адзін цікавы штрых да беларускай нэмэнаграфіі ўдалося атрымаць, пагутарыўшы з заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь, гітарыстам ансамбля "Песняры" ў 1978 — 1985 гг. Уладзімірам Ткачэнкам. Дарэчы, гледачом мінскага канцэрта нашага земляка ў 1976-м...

Аповед Уладзіміра Ткачэнкі — у наступнай частцы артыкула.

Пра творчыя сувязі Чэслава Нэмэна і "Песняроў"

мы пісалі ў №№ 7, 9, 11, 27 за 2014 год, паабяцаўшы новыя адкрыцці чытачам. Сёння — публікацыя чарговых фрагментаў.

Колеры Альгерда

Пра ўспрыманне работ Альгерда Малішэўскага і асаблівасці ягонай палітры
мы пісалі ў № 28 за 2014 год у пачатку артыкула Барыса Крэпака.

...А вось Альгерд Малішэўскі ніколі не пісаў Ільіча. Канешне ж, да такіх твораў, як "МТЗ. Тэрмічны цэх", "Вясна ў Чыжоўцы", "Дзве сястры. 9 Мая" ці "Сям'я брыгадзіра" і "Клятва", могуць быць прэтэнзіі акадэмічнага толку, але што да ўласна жывапісу — тут гаворкі няма. Што цікава, ён з задавальненнем эксперыментуе і ў "авангардным" жывапісе, але мала каму паказваў вынікі сваіх "фармалістычных" пошукаў, тым больш — ніколі іх не экспанавалі. Думаю, што гэты бок творчасці нейкім чынам паўплываў на будучую творчасць яго таленавітага сына Сяргея...

Барыс КРЭПАК

...У 1952 годзе бабруйчанін Альгерд Малішэўскі пасляхова скончыў Харкаўскі мастацкі інстытут, дзе ягонымі педагогамі былі акадэмік, прафесар, лаўрэат Сталінскай прэміі Пётр Котаў, вучань бліскачага Мікалая Фешына і Мікалая Самокіша, і "французістага" пейзажыста Леаніда Чарнова. Сярод тагачасных харкаўскіх сяброў Малішэўскага былі Барыс Калеснік, Уладзімір Пятроў і Яўген Трыгуб — будучыя выдатныя ўкраінскія жывапісцы, пра якіх Малішэўскі цёпла згадваў.

Для сябе я ўпершыню адкрыў гэтага мастака ў карціне "Мы вернемся". На той час яна з'явілася новым "словам" у беларускім жывапісе: прасты эпізод развіцця салдата з хлопчыкам і сваім цяжкапараненым таварышам аўтар пластычнымі сродкамі ператварыў у высокую драму ваеннага часу. Што ў ёй асаблівага? Відаць, вострае асабістае пачуццё, якое робіць карціну падобнай на споведзь. У кожнага, хто перажыў вайну, сваё ўспрыманне і разуменне яе, але каму дадзена перайсці тую мяжу, што аддзяляе памяць аднаго ад памяці цэлага народа?

Пошук — гэта быў адзін з прычыпаў на ўсім творчым шляху Малішэўскага. Ён казаў: "Далёка не заўсёды ўдаецца адразу зрабіць так, як думаеш ці плануеш. Часам адно і тое ж палатно значна трансфармуецца. Здаецца, усё зроблена, а чаканага выніку няма. Даводзіцца пачынаць ізноў, і так не адзін раз..."

Мне заўсёды былі больш блізкія ягоныя пейзажы, нацюрморты і партрэты, хаця і ў жанры фігура-тыўнай карціны ў яго былі бліскучыя дасягненні. Узгадваю ягонага "Нейрахірурга Секача", палотны "Медсёстры" і "Пасля аперацыі" (ці не тыя гэта людзі, якія аднойчы на аперацыйным сталі ўратавалі

жыццё мастака?). У свой час вельмі гучна прагучала палатно "Нашы маці" — яркая публіцыстычная рэч, па "мелодыцы" не зусім звычайная для лірыка Малішэўскага. У простым эпізодзе — група ўсхваляваных жанчын і дзяцей стаіць перад пано японскіх мастакоў І. і Т. Марукі "Хірасіма": Малішэўскі расказаў пра мір на зямлі, пра несумяшчальнасць такіх паняццяў, як вайна і чалавечая шчасце, здолеў паказаць грамадзянскі пафас тых савецкіх людзей, якія паклалі на алтар свабоды незлічоныя ахвяры. Погляд на "Хірасіму" — погляд і на ўласнае незабыўнае мінулае. Канешне, зараз такія палотны пра барацьбу за мір глядзяцца нейкім анахрані-

інтэр'ера майстэрні пашырае, паглыбляе наша ўяўленне пра таго, каму прысвечаны твор. Жаданне выявіць повязь асобы з навакольным светам прымушае жывапісца асабліва ўвагу надаваць фону. Паказваючы куточак прыроды ці рытмічна складаны ажур вытворчых аксесуараў (партрэты кранаўшчыка Д.Крупскага, аператара І.Агейчыка, будаўніка П.Зыля), мастак дае гледзку магчымасць убачыць героя ў звыклых для яго абставінах, дзе раскрываецца характар, дзе чалавек пачуваецца ўладаром, творцам.

А пейзажы! А нацюрморты! Першае ўражанне — што яны, быццам гуляючы, вельмі лёгка даліся мастаку. А я ўзгадваю, як Альгерд

"форма" і ў ранніх пейзажах мастака ("Сонечны дзень", "Прыстань", "Нарач", "Міншчына", "Прылукі"), і ў позніх (сезонаўская "Чырвоная паляна", "Лес партызанскі", "Вязінка. Новыя хаты", "Ялцінскі дворык. Мяціны М.Багдановіча", "Пойма Бярэзіны")... Крайвіды нязменная вабяць творцу, таму пейзаж для яго — удзячны жанр. Малішэўскі тонка адчувае і ўмее перадаць гармонію, спакой або экспрэсію прыродных форм, якія адпавядаюць душэўнаму стану чалавека, яго адвечнаму імкненню спазнаць заканамернасці жыцця і заклапочанасці праблемамі сучаснага свету. Вось карціна "Поле". Падкрэслена лакалічная кампазіцыя з высокай лініяй

сталася для яго непарушным правілам. Ён паслядоўна і настойліва шукаў новыя сістэмы кампазіцый, іх пэтыку ды пластычныя прыёмы. Смела ўваходзіў у кола праблем — ад паглыбленага аналізу заканамернасцей прыроды да складанага роздуму пра свет і чалавека.

А якія радасныя пачуцці нясуць нацюрморты "Калы" і "Рускія падносы"! На першым палатне прыгожыя белыя кветкі на фоне хатніх прадметаў ствараюць уражанне добрага, прыўзнятага настрою. Спалучэнне цёплых чырвона-фіялетавага адценняў з зеленаватымі і глыбокімі сінімі тонамі, мяккая пластыка дэталей робяць твор цікавым, эстэтычна прывабным. "Рускія падносы" напісаны таксама ў прывычнай шырокай свабоднай манеры. Рэзкі кантраст светлага і цёмнага тонаў, вохрысты і карычневы колеры канцэнтруюць увагу на распісных падносах. Гэтыя падносы з фальклорным раслінным арнаментам вельмі любіў мастак, лічыў іх бліскучым узорам сапраўднага народнага мастацтва, якое не грэх браць за прыклад і прафесійнаму жывапісцу.

...Успамінаю апошняе наведанне майстэрні Альгерда Адамавіча. Тое адбылося дзесьці ў кастрычніку ці на пачатку лістапада 1989 года. Да гэтага я не быў тут з пазамінулай восені. І вось ён, храм мастацтва, стары знаёмы: тыя ж мальберты, паліцы з кнігамі ды часопісамі, падрамнікі, палітры, рэпрадукцыі французскіх карцін, той жа чароўны водар фарбаў... Аднак з'явіўся і нейкі новы водар. Праўда, я так і не зразумеў, які. Нешта падобнае на пах толькі што спечанага хлеба... Ці не дзіўна? Але ў гаспадара майстэрні на гэты конт нічога не спытаў... Падумаў: можа, тут нядаўна былі госці з нейкай вёсачкі, што на Бабруйшчыне, з падарункам — хатнім хлебам? Дробязь, але і сёння прыгадваю той водар... Тады ж я ўпершыню пабачыў і карціны "Сустрэчы" і "Дзень памяці", а таксама пейзаж "У парку імя Янкі Купалы" ды "Інтэр'ер майстэрні" — вельмі моцныя па інтэнсіўнасці колеру, празрыстасці і тонкасці фарбаў.

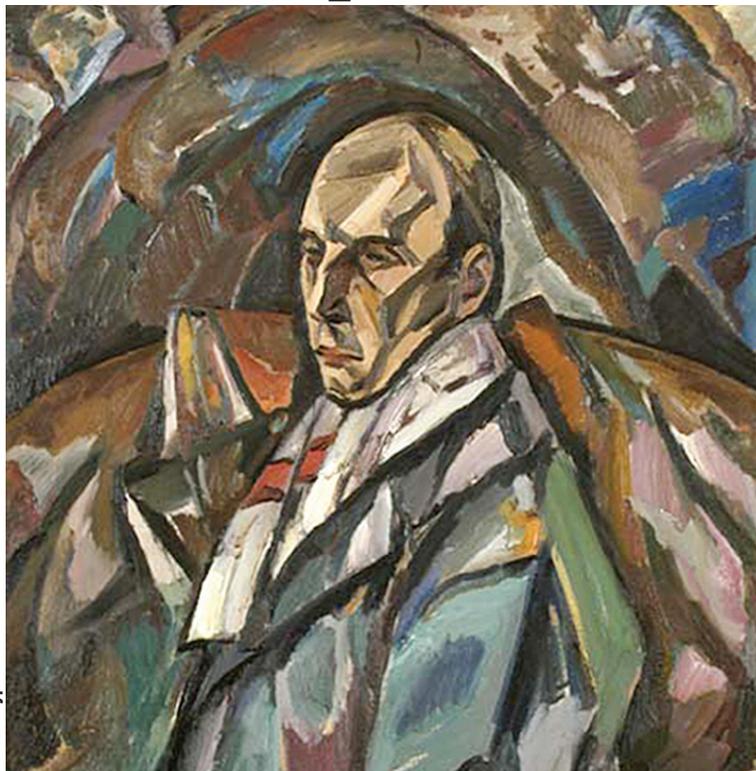
Увогуле, я заўсёды лічыў, што спасцігаць творчасць любога мастака лепш за ўсё менавіта з майстэрні. Праўда, у маё апошняе наведанне гэтай майстэрні многія творы Малішэўскага даўно пакінулі яе сцены і вандравалі па розных айчынных ды замежных выстаўках ці захоўваліся ўжо ў музеях. А тут ужо пульсавалі новыя рытмы, прыцягвалі ўвагу новыя палотны, нядаўна завершаныя і толькі распачатыя. Вось такога яшчэ ніхто не бачыў! А яшчэ тут — і ўвесь падрыхтоўчы матэрыял да будучых карцін: сакавітыя штрыхі парыхжскіх матываў, белыя замаляўкі балгарскіх, варшаўскіх, мінскіх вуліц і паркаў, камерныя эцюды самых розных мясцін, разнастайныя па настроі партрэтныя накіды ды іншыя старонкі з "запісных кніжак" мастака...

Ды ўсё ж найдаражэйшая для жывапісца зямля, з якой струменяцца крыніцы яго натхнення, — родная зямля, добрая да працавітага чалавека, шматпакутная і мужная, пасечаная вятрамі і дажджамі ды адагрэтая сонцам...

Малішэўскі вырас на Бабруйшчыне. Добра ведаў п'янілы водар яе лугоў, яе някідкія фарбы, туманныя світанкі і ўрачыстыя захады сонца, крыштальную празрыстасць вясновых каляжоў ды ціхую раскошу кароткага бабінага лета... З маленства мастак вылучаў і як бы занатоўваў у памяці непатаўторныя чалавечыя характары, лёс, твары і, можа, той самы чароўны водар хлеба...

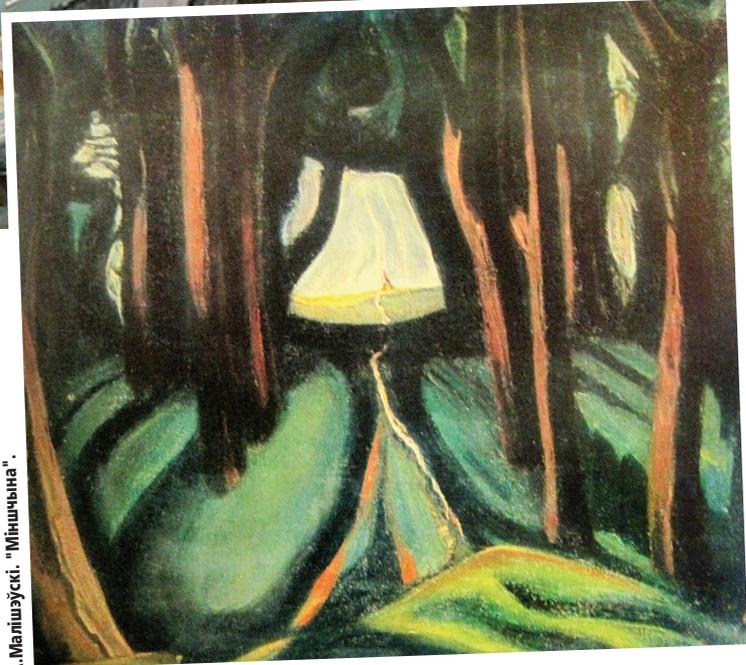
Наступная і апошняя сустрэча з Альгердам Адамавічам адбылася ўжо на яго пахаванні...

Колеры Альгерда

А.Малішэўскі. "Партрэт Арлена Кашкурэвіча".

Успамінаючы Малішэўскага праз чвэрць стагоддзя

А.Малішэўскі. "Міншчына".

мам, асабліва для сённяшняй моладзі. Але ў 1960-я гады гэтая тэма прайшла ў творчасці многіх майстроў пэндзля і разца — ад Л.Шчамялёва, М.Савіцкага, П.Крахалёва да Г.Паплаўскага, А.Кашкурэвіча, Л.Гумілеўскага, А.Анікейчыка, У.Церабуна. Не абмінуў яе ўвагай і А.Малішэўскі. Але ёсць у яго рэчы, на якія час і сацыяльна-палітычныя метафары не ўплываюць. Я так думаю...

Вось, напрыклад, цудоўны партрэт Аляксандра Кішчанкі, Аляксандры Некраш, Марыны Мельячэнка, Марыі Макарэвіч, Галіны Арцімовіч, палачанкі Ніны Кныш, Андрэя з голубам... Угледзімся ў гэтыя работы — у іх мастак шукае адказы на хвалюючыя яго пытанні: які ён, чалавек? Чаму так моцна знітаваны ён з сучаснасцю, з асяроддзем? Раскрываючы ў кожным партрэце ўсё новыя аспекты чалавечага жыцця, Малішэўскі імкнецца захаваць, улавіць яго цэласнасць і гармонію, пры гэтым ён не столькі пранікае ў духоўны стан сваіх герояў, колькі выяўляе іх узаемаадносін са знешнім светам, вызначае сацыяльную прыналежнасць асобы. Яму ўдаецца стварыць адметныя, неардынарныя і складаныя характары.

Такія, у прыватнасці, выдатныя партрэты мастака Арлена Кашкурэвіча і педагога Грэты Лісоўскай. У "Партрэце юнага мастака" (сына) Малішэўскі знаходзіць востры пластычны ход: адлюстраванне

Адамавіч над імі цяжка працаваў, як шукаў кампазіцыю, перапісваў цэлыя кавалкі, пакутаваў, што "мазкі кепска адчуваюцца": гэта значыла, што ў іх "занадта мала асабістага". Памятаю, як доўга не ўдавалася яму карціна "Маці. Пратэст вайны": ён пісаў яе, калі не памыляўся, гадоў восем і скончыў твор у 1980-м. Жывапіс, канешне ж, цудоўны, але занадта шмат прэтэнцыёзнасці і вымучанасці ў вобразах. Думаю, што Малішэўскі па натуре быў больш усё ж мастаком "імпрэсіяністычных" пачуццяў, імгненных эмоцый, чым доўгіх сухіх разваг...

Але затое калі ставіў апошняю "кропку", скажам, у нацюрморце ці ў партрэце, быў задаволены... Таму што на палатне з'явілася пераможная матэрыя і колер знайшоў сваю форму! Вось такая чароўная

далягляду, мяккія рытмы пясчаных выдмаў, геаметрычна выразныя малюнак дарогі — усё асветлена думкай мастака: урадлівасць зямлі — гэта праца і пот чалавека, адвечны яго клопат.

Адыход ад эцюднасці ранніх работ, ад імпрэсіянісцкай фіксацыі убачанага, імкненне стварыць уласны свет, ачышчаны ад выпадковага, штодзённага ўспрымання, становяцца характэрнымі для апошніх пошукаў Малішэўскага. Яго лепшым творам уласцівы артыстызм. Артыстызм у тым сэнсе, што любое, нават знойдзенае шляхам пакутлівых і доўгіх намаганняў, рашэнне пазначана свежасцю імправізацыі, напоўнена жывым агнём пачуцця.

Апошнія работы мастака, напісаныя незадоўга да смерці, дазваляюць казаць пра тое, што знойдзенае раней, у папярэдніх палотнах, не

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

■ Выстаўка **"Рака часу"** (у рамках праекта "Нашы калекцыі") — звыш 70 твораў тыражнай і арыгінальнай графікі — да 1 верасня.
■ Выстаўка аднаго твора: карціна М.Казакевіча **"Рэкіем"** (у рамках праекта "Нашы калекцыі") — да 18 жніўня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ
"ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

Выстаўкі:

■ Міжнародны праект **"Рэчы паміж жыццём і смерцю"** — да 31 жніўня.
■ Выстаўка **"Яны змагаліся за Беларусь. Азербайджанцы ў баях за Беларусь"** — да 27 ліпеня.
■ Выстаўка **"Манеты Другой сусветнай вайны"** (са збору Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея) — да 29 жніўня.
■ Выстаўка **"Памяці Мінскага гета"** (афорты Лазара Рана з прыватнай калекцыі) — да 10 жніўня.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка карцін і асабістых рэчаў Віктара Цітова **"Мастоцтва, абпаленае вайной"** — да 28 ліпеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Беларусь сакральная"** — да 27 ліпеня.
■ Выстаўка фотаапаратаў **"Настальгія"** — да 31 ліпеня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

Інфармацыйна-касаваы

з калекцыі князя
Канстанціна Гагенлоз"
(Германія) — да 16 лістапада.

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Акцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выстаўкі:

■ Выстаўка, прысвечаная вызваленню Беларусі, **"Дарогамі Вайны"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
■ **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**,

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:

■ Карціна Уладзіміра Пасюкевіча **"Партрэт героя..."** (жывапісны партрэт, а таксама рэдкія ўзнагароды і дакументы ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны М.Савіцкага).
■ Персанальная выстаўка фотаздымкаў Юрыя Іванова **"Па-за часам"** — да 3 жніўня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ
РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка гістарычнага партрэта Юрыя Каралевіча **"Рэмінісценцыя"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Сані · вазок; каляска · брычка; карэта · вупраж".
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА
СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА
КОМПЛЕКСУ

Выстаўкі:

■ Выстаўка жывапісу і роспісу па тканіне **"Кобрынская палітра"** — да 9 жніўня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

■ **"Цмокі і васковыя фігуры"** (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычныя персанажы царскай сям'і Раманавых) — да 31 жніўня.
■ Выстаўка франтавых лістоў салдатаў Вялікай Айчыннай, што падарылі нам Перамогу, — **"Праўда салдацкіх трохкутнікаў"** — да 27 ліпеня.
■ Скарбы сусветнага жывапісу ва ўнікальнай калекцыі рэпрадукцый **Надзеі Лежэ** з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 7 верасня.
■ Выстаўка-калекцыя самых прыгожых і знакамітых матылькоў свету **"Лялячыя кветкі"** — да 17 жніўня.
■ Выстаўка **праваслаўных ікон** прападобнага Сергія Раданежскага (са збору Гомельскай епархіі) — да 4 жніўня.

Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.

Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуюць пнеўматычныя ціры.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Лакальная экспазіцыя **"Ваенна-санітарны вагон"** — да 30 верасня.
■ Выстаўка да 100-годдзя Першай сусветнай вайны **"Вялікая вайна"** — да 28 ліпеня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

■ **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
■ **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
■ Выстаўка адной карціны **"Партызанне"**.
■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.
■ **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Выстаўка **"Як жылі нашы продкі"**.
■ Выстаўка **"Чарадзейны Куфар"**.
■ Выстаўка творчых работ выпускнікоў і выкладчыкаў мастацкай школы **"Сустрэча пакаленняў"**.
■ Персанальная выстаўка П.Цімафеева **"Драматычнасць сярэдняга плана. Час жывых"**.
■ У рамках праекта

ШТОТЫДНЁВАЯ
МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН

Аглядальнік рэдакцыі:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯ

Загадчык аддзела фотайлюстрацый —
Юрый ІВАНОВ

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014.
Індэкс 63875, 638752
Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Наклад 6316
Падпісана ў друк 18.07.2014 у 15.20
Замова 2920

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Прымная: (017) 290 22 50.
Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстаўка **Аляксандра Рыжэўскага**, майстра разьбы па шкарпупіне яйка.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-
БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.
Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.
■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
■ **"Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў"**.

Цэнтр

■ Выстаўка **"Смак беларускай гісторыі"** — да 31 ліпеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка фатаграфій **"Мір стары — Мір новы"**
Слановая зала
■ Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачэўскага **"Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў"** — да 15 жніўня.

Партрэтная зала

■ **"Выстаўка партрэтаў князёў Радзівілаў"**

"Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўка:

■ Выстаўка работ заслужанага дзеяча мастацтваў Літвы, мастака Пётры Сергіевіча **"За славу роднай стараны"** — да 23 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА
МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

■ **"Back in BSSR / Ізноў у БССР"** (савецкі плакат 1940 — 1980-х гг., прадметы матэрыяльнай культуры) — да 14 верасня.

Філіялы Музея гісторыі
горада Мінска:

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
МІХАІЛА САВІЦКАГА**

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 327 60 81.

■ **20 — "Чорная панна Нясвіжа"** А.Дударова.
■ **22 — "Хам"** Э.Ажэшка.
■ **23 — "Вячэра з прыдуркам"** Ф.Вэбера.
■ **24 — "Офіс"** І.Лаўзунд.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ **20 — "Блакiтная камя"** (спектакль ідзе без аркестра) К.Брэйтбурга.
■ **21 — "Бабiн бунт"** Я.Пцічкіна.
■ **22 — "Соф'я Гальшанская"** У.Кандрусевіча.
■ **23 — "Цыганскі барон"** (аперэта ў 2-х дзеях) І.Штрауса.
■ **23 — "Сон Дон Кіхота"** (прэм'ера) Л.Мінкуса.

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх,
10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

Выстаўка:

■ **"Куфарак: стагоддзе прыгажосці"** — рэканструкцыя касцюмаў XIX ст. — да 28 верасня.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ
ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ
Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага,
49. Тэл.: 291 16 76.

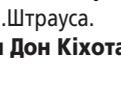
Экспазіцыі:

■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.

Выстаўкі:

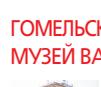
■ Куток жывых экзатычных рэптлій.

Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 288 15 49.

■ Персанальная выстаўка **Мікалая Бандарчука**.
■ Персанальная выстаўка **Ніны Кавалёвай**.